

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

Методичні вказівки до організації самостійної роботи

для студентів спеціальності

«Економічна кібернетика» усіх форм навчання

Донецьк
2014

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»**

ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА

Методичні вказівки до організації самостійної роботи

для студентів спеціальності

«Економічна кібернетика» усіх форм навчання

Затверджено на
засіданні Навчально-
видавничої ради
ДонНТУ
від 17.02.2014 р.
протокол № 1

Ухвалено на
засіданні кафедри
економічної кібернетики
від 27.12.2013 р.
протокол № 6

Донецьк
2014

ББК 65.290я73
К28

Економіка підприємства. Методичні вказівки до організації самостійної роботи для студентів спеціальності «Економічна кібернетика» усіх форм навчання/ Укл. Н.В. Касьянова. – Донецьк: ДонНТУ, 2014. – 83 с.

У методичних вказівках викладено основні матеріали, які можуть бути корисні студенті при самостійному опрацюванні теоретичного та практичного матеріалу з нормативної навчальної дисципліни циклу професійної та практичної підготовки «Економіка підприємства».

Призначений для студентів очної та заочної форм навчання за фахом «Економічна кібернетика». Може використовуватися в практичній діяльності бізнесменів, економістів-аналітиків, аспірантів і магістрантів для аналізу діяльності підприємства.

В методических указаниях изложены основные материалы, которые могут быть полезны студенте при самостоятельной разработке теоретического и практического материала по нормативной учебной дисциплины цикла профессиональной и практической подготовки «Экономика предприятия».

Предназначен для студентов очной и заочной форм обучения по специальности «Экономическая кибернетика». Может использоваться в практической деятельности бизнесменов, экономистов-аналитиков, аспирантов и магистрантов для анализа деятельности предприятия.

Рекомендовано Навчально-видавничою радою ДонНТУ

Укладач:
Н.В. Касьянова, д.е.н., доцент

Відповідальний за випуск
М.В. Румянцев, д.е.н., професор

Рецензенти: Б.Г. Шелегеда, докт. екон. наук, проф.
М.В. Румянцев, д.е.н., професор

© Донецький національний
технічний університет, 2014

ЗМІСТ

ВСТУП	5
1. МАТЕРІАЛ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ	7
1.1. Персонал підприємства, продуктивність і оплата праці	7
1.2. Капітал підприємства	15
1.3. Інвестиції	26
1.4. Техніко-технологічна база і виробнича потужність підприємства	30
1.5. Організація виробництва і забезпечення якості продукції	34
1.6. Витрати на виробництво та реалізацію продукції	38
1.7. Витрати на виробництво та реалізацію продукції	42
1.8. Фінансово-економічні результати діяльності підприємства	45
1.9. Економічна безпека та антикризова діяльність	50
2. КОМПЛЕКТ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ	53
3. КОНТРОЛЬНА РОБОТА ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ	60
4. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ	79
5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	81

ВСТУП

В умовах ринкових відносин центр економічної діяльності переміщується до основної ланки всієї економіки – підприємства. Саме на цьому рівні створюється потрібна суспільству продукція та надаються необхідні послуги. На підприємстві зосереджені висококваліфіковані кадри, на ньому вирішується питання економного витрачання ресурсів, застосування високопродуктивної техніки та технології, розробляються бізнес-плани, використовується маркетинг, здійснюється ефективне управління – менеджмент. Усе це потребує глибоких економічних знань. В умовах ринкової економіки виживе лише те підприємство, яке найбільш розумно й компетентно визначить потреби ринку, створить і організує виробництво продукції, яка користується попитом, а також забезпечить високим доходом висококваліфікованих працівників.

Вказані завдання можливо виконати лише при умові високої компетенції спеціалістів з питань економічної політики підприємства. Надати такі знання – призначення даного навчально-методичного посібника.

Економіка підприємства – це сукупність економічних процесів, які здійснюються на підприємстві при використанні ресурсів для задоволення матеріальних потреб відповідно до матеріальних можливостей учасників господарської діяльності.

Економіка підприємства як наука і навчальний курс є системою знань про закони, закономірності і правила використання на підприємстві певних, суворо обмежених ресурсів для випуску корисної продукції (робіт, послуг) і розподілу її серед споживачів.

Метою навчального навчально-методичного посібника для самостійного вивчення дисципліни «Економіка підприємства» є формування у студентів знань, навичок, світогляду достатнього для ефективного ведення господарської діяльності підприємства з урахуванням динамізму середовища.

Завдання посібника пов'язані з формуванням:

- системи взаємопов'язаних (взаємообумовлених і взаємозалежних) чинників виробництва і реалізації продукції на підприємстві;
- інструментарію (системи принципів, методів і показників), що забезпечує сумірну вартісну оцінку витрат і результатів діяльності підприємства;
- аналітичного апарату і організаційної основи, що гарантує пошук і реалізацію найефективніших шляхів виробництва і реалізації продукції, а також напрямів розвитку підприємства;
- мотиваційного необхідного інструментарію для того, щоб визначати цілі і знаходити засоби досягнення ефективного господарювання.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні:

- знати економічні основи (систему чинників функціонування і розвитку підприємства, закономірності здійснення виробничих процесів, особливості реалізації економічних відносин тощо); методи оцінки витрат і

результатів господарської діяльності; способи мотиваційної дії, що забезпечують ефективне господарювання;

– уміти на практиці застосовувати отримані теоретичні знання, що припускає навички аналітичної діяльності, прийоми здійснення необхідних розрахунків, техніку обґрунтування рішень, способи реалізації мотиваційної дії;

– мати необхідну мотивацію (переконання, волю, етичні засади) при постановці і досягненні цілей ефективного господарювання.

За своїм змістом навчальний посібник відповідає професійно орієнтованій програмі з дисципліни «Економіка підприємства» для студентів економічних спеціальностей вищого рівня підготовки.

Вельми цінними та актуальними з точки зору практичного використання є наведені приклади розв'язання задач за темами посібника. Вагомою перевагою даного навчального посібника є питання та тестові завдання за кожною темою, наведені для закріплення викладеного матеріалу.

Запропоновані методичні вказівки ставить за мету допомогти студентам економічних спеціальностей, спеціалістам-практикам та керівникам підприємств оволодіти основними принципами, прогресивними формами і методами впливу на господарсько-фінансове благополуччя свого підприємства в ринкових умовах господарювання.

Методичні вказівки підготовлено відповідно до типової навчальної програми дисципліни «Економіка підприємства» для економічних факультетів вищих навчальних закладів освіти України з деякими доповненнями. У методичних вказівках використано нові нормативні документи, що регулюють господарську діяльність підприємств у сфері економічних відносин.

Методичні вказівки до організації самостійної роботи підготовлено на кафедрі економічної кібернетики Донецького національного технічного університету.

1. МАТЕРІАЛ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

1.1. ПЕРСОНАЛ ПІДПРИЄМСТВА, ПРОДУКТИВНІСТЬ І ОПЛАТА ПРАЦІ

Формули до задач

1. Визначення середньоспискової чисельності персоналу підприємствам за визначний період (r):

• простий метод:

$$r = (r_{\text{почат.}} + r_{\text{кін.}}) / 2, \quad (1.1)$$

де $r_{\text{почат.}}$ – кількість робітників на початок періоду;

$r_{\text{кін.}}$ – кількість працівників на кінець періоду.

• складний метод:

$$r = r_i / n, \quad (1.2)$$

де i – від 1 до n – кількість днів в періоді;

r_i – кількість робітників в i -й день.

2. Коефіцієнт інтенсивності обігу з набору ($K_{\text{пр.}}$):

$$K_{\text{пр.}} = \mathcal{C}_{\text{пр.}} / r, \quad (1.3)$$

де $\mathcal{C}_{\text{пр.}}$ – кількість прийнятих працівників.

3. Коефіцієнт вибуття кадрів ($K_{\text{виб.}}$):

$$K_{\text{виб.}} = \mathcal{C}_{\text{виб.}} / r, \quad (1.4)$$

де $\mathcal{C}_{\text{виб.}}$ – кількість працівників, які звільнилися.

4. Коефіцієнт текучості кадрів ($K_{\text{тек.}}$):

$$K_{\text{тек.}} = \mathcal{C}_{\text{виб. тек.}} / r, \quad (1.5)$$

де $\mathcal{C}_{\text{виб. тек.}}$ – кількість працівників, що вибули з причин текучості.

5. Коефіцієнт заміщення ($K_{\text{зам.}}$):

$$K_{\text{зам.}} = (\mathcal{C}_{\text{пр.}} - \mathcal{C}_{\text{вир.}}) / r. \quad (1.6)$$

6. Коефіцієнт постійності кадрів ($K_{\text{пос.}}$):

$$K_{\text{пос.}} = \mathcal{C}_{\text{п.в.п.}} / r_{\text{кін.}}, \quad (1.7)$$

де $\mathcal{C}_{\text{п.в.п.}}$ – кількість працівників, які проробили на підприємстві весь період.

7. Метод приблизних розрахунків чисельності робітників на основі корегування базової чисельності робітників ($\mathcal{C}_{\text{пл.}}$):

$$\mathcal{C}_{\text{пл.}} = (\mathcal{C}_{\text{б.}} * \Delta V) / 100 \pm \Delta \mathcal{C}, \quad (1.8)$$

де $\mathcal{C}_{\text{б.}}$ – базова чисельність робітників, чол.;

ΔV – плановий приріст обсягу виробництва, %;

$\Delta \mathcal{C}$ – сумарна зміна чисельності робітників.

8. Метод приблизних розрахунків чисельності робітників на основі повної трудомісткості ($Ч_{пл.}$):

$$Ч_{пл.} = t_i / T_e * K_{вн.}, \quad (1.9)$$

де t_i – повна трудомісткість виробничої програми;
 T_e – ефективний фонд робочого часу 1 робітника;
 $K_{вн.}$ – коефіцієнт виконання норм часу.

9. Коефіцієнт виконання норм часу ($K_{вн.}$):

$$K_{вн.} = T_{ф.} / T_{пл.}, \quad (1.10)$$

де $T_{ф.}$ – фактичний час роботи;
 $T_{пл.}$ – плановий час роботи.

10. Визначення чисельності обслуговуючого і допоміжного персоналу по нормам обслуговування ($Ч_{пл.}$):

$$Ч_{пл.} = (M_{рм.} * K_{зм.} * K_{пер.}) / H_{об.}, \quad (1.11)$$

де $M_{рм.}$ – кількість об'єктів, що обслуговуються;
 $K_{зм.}$ – коефіцієнт змінності роботи устаткування;
 $K_{пер.}$ – коефіцієнт перевodu явочної чисельності в облікову.

11. Коефіцієнт перевodu явочної чисельності в облікову ($K_{пер.}$):

$$K_{пер.} = 100 / (100 - \rho), \quad (1.12)$$

де ρ – плановий процент невиходів працівників на роботу.

12. Чисельність працівників, для яких неможливо встановити норми обслуговування та розрахувати трудомісткість робіт ($Ч_{доп.}$):

$$Ч_{доп.} = M_{рм.} * K_{зм.} * K_{пер.} \quad (1.13)$$

13. Чисельність працівників управління, спеціалістів ($Ч_{с.}$):

$$Ч_{с.} = a_0 x_1^{U_1} * x_2^{U_2} * \dots * x_n^{U_n}, \quad (1.14)$$

$$\text{або } Ч_{с.} = a_0 + a_1 x_1 + a_2 x_2 + \dots + a_n x_n, \quad (1.15)$$

де $x_1 x_2 \dots x_n$ – значущість факторів, що визначають чисельність працівників за даною функцією;

$U_1 U_2 \dots U_n$ – показники ступеня за чисельного значення факторів;

a_0 – постійний коефіцієнт рівняння нормативної залежності;

$a_1 a_2 \dots a_n$ – коефіцієнти регресії (показники ступеня або коефіцієнти), що визначають міру впливу кожного фактора на чисельність працівників.

14. Методи визначення продуктивності праці:

• виробіток (B):

$$B = V / r, \quad (1.16)$$

де V – обсяг продукції (послуг);

r – чисельність працівників (трудовитрати в годинах);

• трудомісткість (T):

$$T = r / V. \quad (1.17)$$

15. Схема складання планового балансу робочого часу середньоспискового працівника:

Таблиця 1.1

Річний баланс робочого часу робітника

Показники	Очікувані результати
1. Календарний фонд робочого часу, діб	365
2. Вихідні і святкові дні, діб	
3. Номінальний фонд робочого часу, діб (п. 1-п. 2)	
4. Цілоденні невиходи на роботу разом, діб	
в тому числі:	
чергові відпустки	
захворювання	
невиходи, що дозволяються законом	
з дозволу адміністрації	
прогули	
цілодобові простой	
страйки	
5. Явочний робочий час, діб (п. 3 –п. 4)	
6. Середня тривалість робочого дня, годин	
7. Внутрішньозмінні втрати робочого часу та простой, годин	
8. Кількість робочих годин (п. 6-п. 7)	
9. Ефективний фонд часу за рік, годин (п. 5*п.8)	

16. Динаміка продуктивності праці і трудомісткості:

- індекс зміни продуктивності праці ($I_{п.п.}$):

$$I_{п.п.} = \frac{ПП^1}{ПП^0}, \quad (1.18)$$

де $ПП^1$, $ПП^0$ – продуктивність праці у звітному і базовому роках.

- зміна рівня продуктивності праці ($\Delta ПП$):

$$\Delta ПП = \left(\frac{ПП^1}{ПП^0} / ПП^1 \right) * 100. \quad (1.19)$$

- зв'язок зміни продуктивності і трудомісткості:

$$\Delta ПП = (100 * \Delta T) / (100 - \Delta T). \quad (1.20)$$

$$\Delta T = (100 * \Delta ПП) / (100 - \Delta ПП). \quad (1.21)$$

17. Заробіток одного робітника за відрядною системою:

- за простої відрядної системи ($З_{п.в.с.}$):

$$З_{п.в.с.} = \rho_{од.} * V, \quad (1.22)$$

де $\rho_{од.}$ – розцінка за одиницю продукції;

V – об'єм виробленої продукції.

- за непрямої відрядної системи ($З_{н.в.с.}$):

$$З_{н.в.с.} = s * t * k_{в.н.}, \quad (1.23)$$

де s – погодинна тарифна ставка;

t – фактично відпрацьована кількість годин цим працівником;

$k_{в.н}$ – середній коефіцієнт виконання норми виробітку всіма робітниками, що обслуговуються.

- за відрядно-преміальної системи (З в.п.с.):

$$З в.п.с. = \rho_{од.} * V + m, \quad (1.24)$$

де m – премія за досягнення певних результатів.

- за відрядно-прогресивної системи (З в.п.с.):

$$З в.п.с. = \rho * n_0 + \rho_i * n_i, \quad (1.25)$$

де n_0 – встановлена норма виконання робіт (послуг);

ρ_i – роботи, які виконані понад нормативний рівень;

n_i – підвищені розцінки, які залежать від ступеню виконання завдання.

18. Заробіток одного робітника за почасовою системою:

- за простою почасовою системою (З п.п.):

$$З п.п. = s * t \quad (1.26)$$

- за почасово-преміальною системою (З прем.):

$$З прем. = s * t + m. \quad (1.25)$$

Задачі

1.1 Розрахувати показники руху робітників по даним балансу робочої сили підприємства «Будмашина» і зробити висновки відносно кадрової політики підприємства на основі представлених даних:

1. На початок звітного періоду – 1092 чол.
2. Прийнято робітників – 299 чол.
3. Переведено з інших категорій персоналу – 12 чол.
4. Вибуло робітників всього – 403 чол.

з них:

- переведено в інші підрозділи – 111 чол.;
- вийшли на пенсію – 53 чол.;
- звільнилися за власним бажанням – 73 чол.;
- звільнено за порушення трудової дисципліни – 19 чол.

5. Переведено в інші категорії персоналу – 7 чол.

6. Чисельність робітників на кінець періоду – ?

7. Чисельність робітників, які зробили прогул з початку року – 100 чол.

8. Кількість випадків прогулу з початку року – 122.

1.2 Середньооблікова чисельність працівників підприємства за рік склала 800 чол. Протягом року звільнилися за власним бажанням 49 чол., звільнено за порушення трудової дисципліни 3 чол., пішли на пенсію 19 чол., покликано в збройні сили 18 чол., переведені на інші посади 40 чол. Визначити коефіцієнт вибуття кадрів і коефіцієнт плинності кадрів.

1.3 Середньооблікова чисельність робітників ТОВ «Будівельник» в

звітному році становила 1500 чол. За рік за власним бажанням звільнилися 85 чол., за порушення трудової дисципліни було звільнено 12 чол.

Визначити втрати тресту від плинності кадрів і зменшення обсягу будівельних робіт з цієї причини, якщо середньоденний виробіток одного робітника склав 145 грн., кількість робочих днів у звітному році – 235, а середня кількість робочих днів одного робітника до звільнення – 117.

1.4 Скласти баланс робочого часу одного середньоспискового робітника і розрахувати чисельність робітників, необхідних для виконання плану робіт АТ «Старт лтд». Відомо, що режим роботи двозмінний при п'ятиденному робочому тижні. Цілоденні невиходи на роботу становлять, днів: відпустки на навчання – 4; через хворобу – 7; чергові відпустки – 20; декретні – 2. Втрати робочого часу у зв'язку із скороченням робочої зміни становитимуть, днів: для підлітків – 0,05; для матерів годувальниць – 0,15. Кількість вихідних і святкових днів – 110 на рік. Середній процент виконання норми заплановано на рівні 107%. Трудомісткість виробничої програми складає 500000 нормо-год.

1.5 Визначити необхідну для ЗАТ «Норд» чисельність робітників-відрядників для виробництва побутової техніки на основі наведених в табл. 1.2 даних:

Таблиця 1.2

Показники трудомісткості виготовлення продукції ЗАТ «Норд»

Продукція	Нормативна трудомісткість виробу, нормо-год.		
	складання	монтаж	налагоджування
Холодильник	3	5	2
Пральна машина	2	4,5	3
Електрична піч	1,2	3,8	2,5
Газова піч	1,1	4	1,2

Необхідно також врахувати, що кількість холодильників у виробничій програмі підприємства за рік складає 140 тис. од., пральних машин – 85 тис. од., електричних печей – 53 тис. од., газових печей – 78 тис. од. Середній коефіцієнт виконання норм – 1,05, а ефективний фонд робочого часу одного працівника – 1550 год./рік.

1.6 Виробнича програма фірми складає 73 тис. од./рік, трудомісткість виконання окремих видів робіт у розрахунку на один виріб, нормо-год.: токарних – 12, свердлильних – 22, фрезерних – 10, складальних – 22. Середній відсоток виконання норм – 101%, річний дійсний фонд робочого часу одного робітника – 1800 год./рік. Розрахувати планову чисельність основних та допоміжних робітників, якщо відомо, що чисельність допоміжних робітників становить 27% чисельності всіх робітників.

1.7 На основі розробленої спеціальної моделі, яка включає такі якості особистості як: ділові; здібність; культура та порядність; характер; темперамент; спрямованість власних інтересів; віковий ценз; здоров'я,

оцінити якості менеджера виробничого підприємства. Кожна якість особистості оцінюється за п'ятибальною системою: 1 – відсутність якості; 2 – якість виявляється рідко; 3 – якість виявляється не сильно і не слабо; 4 – якість виявляється часто; 5 – якість виявляється систематично. Можливий варіант оцінки якостей менеджера наведено в табл. 1.3:

Таблиця 1.3

Показники експертної оцінки ділових якостей менеджера

Експерт	Порядковий номер ділових якостей менеджера, бал							
	1	2	3	4	5	6	7	8
1-й	5	3	2	4	4	3	2	5
2-й	4	4	4	5	2	3	4	5
3-й	3	4	4	2	5	4	3	5
Вагомість якості	10	7	4	8	3	3	6	8

Зробити висновок щодо ділових якостей менеджера, якщо мінімальне значення показника – 49 балів, максимальне – 245 балів.

1.8 На підприємстві, яке обслуговує роздрібні фірми працюють 35 менеджерів. Вони обслуговують фірми у кількох областях України. Від менеджерів почали надходити скарги на перевантаження роботою, оскільки вони мають відвідувати занадто багато фірм. Кількість щорічних відвідувань цими працівниками фірм наведено в табл. 1.4.

Перевірити скарги менеджерів фірми, якщо за планом один робітник може щодня відвідати 10 фірм різного класу, а кількість робочих днів на рік становить 240.

Таблиця 1.4

Кількість торговельних фірм та їх щорічних відвідувань менеджерами виробничого підприємства

Вид торгівлі	Клас фірми	Кількість обслуговуваних фірм	Кількість відвідувань фірм за рік
Роздрібна	Клас А	1000	6
	Клас Б	1500	12
	Клас В	2000	8
	Клас Г	3000	6
Оптові	Клас А	4000	5
	Клас Б	700	8

1.9 У таблиці приведені дані про навантаження прокатного стану. Визначити зміну (+/-) обсягу виробництва за рахунок: зміни фонду часу (тис. т.), зміни продуктивності.

Таблиця 1.5

Вихідні показники для визначення змін обсягу виробництва прокатного стану

Показник	2011	2012	зміни
Прокат, тис. т.	429200	426000	-3200
Корисний час, год.	8650	8250	-400
Годинна продуктивність, т	56	60	+4

1.10 У третьому кварталі вироблення продукції на один працюючого

склала 12000 грн./чол. У четвертому кварталі підприємство планує випустити продукції на суму 25 млн. грн. і одночасно знизити чисельність працюючих на 70 чол. Визначити вироблення на 1 працюючого в 4 кварталі та плановий приріст продуктивності праці.

1.11 Трудомісткість виготовлення продукції знизилася з 500 чол.-годин до 350 чол.-годин. Визначити відсотки економії робочого часу і підвищення продуктивності праці в результаті економії робочого часу.

1.12 Средньоспискова чисельність промислово-виробничого персоналу на підприємстві в звітному періоді склала 233 чоловіка, випуск товарної продукції – 4650 тис. грн. У розрахунковому періоді обсяг товарної продукції повинний досягти 5000 тис. грн., а продуктивність праці виросте на 6%. Визначити рівень продуктивності праці в звітному і розрахунковому роках, чисельність промислово-виробничого персоналу, очікувану в розрахунковому періоді.

1.13 На підприємстві за допомогою технологічної лінії 150 робітників виготовляли 1258 тис. од. продукції. Після впровадження нового конвеєра чисельність виробничого персоналу скоротилася до 100 робітників. Необхідно обчислити підвищення продуктивності праці на підприємстві внаслідок автоматизації виробництва.

1.14 Місячний колективний заробіток бригади, яка працює за спільним нарядом, становить 1800 грн. Розподіл колективного заробітку між членами бригади здійснюється пропорційно до відпрацьованого часу і з урахуванням коефіцієнту трудової участі (КТУ). Дані про кількість відпрацьованих за місяць днів і КТУ представлені в табл. 1.6. Необхідно розрахувати місячну заробітну плату кожного члена бригади.

Таблиця 1.6

Вихідні дані для обчислення місячної заробітної плати кожного члена бригади

П.І.Б.	Кількість відпрацьованих днів за місяць	КТУ
Белов О.Ф.	22	1,1
Ніколаєв Н.Г.	20	1
Лисицин О.В.	18	0,9

1.15 Визначити заробітну плату кожного члена бригади, якщо відомо, що бригада заробила за місяць 1500 грн. Усі члени бригади працюють у нормальних умовах праці. Годинна тарифна ставка робітника I розряду за нормальних умов – 2,7 грн./год. Робітники V і III розрядів відпрацьовали 180 год./міс., а робітники IV розряду – 150 год./міс. Тарифні коефіцієнти за розрядами: III – 1,2; IV – 1,33; V – 1,5.

1.16 Обчислити загальну суму заробітної плати допоміжного робітника, який обслуговує основних робітників-відрядників. Установлена

норма обслуговування допоміжним робітником складає 12 робітників-відрядників. Норма виробітку кожного основного робітника-відрядника становить 5 виробів за одну зміну тривалістю 8 годин. За розрахунковий місяць виготовлено 1345 одиниць продукції. Тарифна ставка допоміжного робітника дорівнює 79 копійок за годину. Розмір премії за виконання виробничого завдання становить 14 % від тарифного заробітку.

1.17 Виробничий робітник промислового підприємства працює за відрядно-прогресивною системою оплати праці. Денна тарифна ставка робітника п'ятого розряду становить 10 грн. За перевиконання виробничої норми праця робітника оплачується за розцінкою, збільшеною на 45 %. Розрахувати загальну суму заробітку робітника п'ятого розряду, який у розрахунковому місяці виконав виробничу норму на 118 % і відпрацював 23 робочі зміни.

1.18 Визначити фонд тарифної заробітної плати відрядників цеху, якщо відомо, що ставка I розряду за нормальних умов 2,6 грн./год., а в шкідливих – 3,1 грн./год. Дані про трудомісткість робіт за розрядами подано у табл. 1.7.

Таблиця 1.7

Вихідні дані для розрахунку фонду заробітної плати відрядників цеху

Розряд	Тарифний коефіцієнт	Трудомісткість робіт, тис. нормо-год.	
		нормальні умови	шкідливі умови
I	1,00	176	80
II	1,09	245	100
III	1,20	1600	300
IV	1,33	500	120
V	1,50	430	110
VI	1,72	280	45
Разом		3231	755

1.19 Визначити фонд тарифної заробітної плати почасовиків цеху, якщо відомо, що дійсний фонд робочого часу за нормальних умов становить 1800 год./рік, а в шкідливих умовах – 1620 год./рік. Годинна тарифна ставка робітника I розряду за нормальних умов – 1,09 грн./год., а в шкідливих – 1,35 грн./ год. Розподіл робітників за розрядами подано у таблиці.

Таблиця 1.8

Розподіл робітників за розрядами

Розряд	Тарифний коефіцієнт	Чисельність робітників, чол.	
		нормальні умови	шкідливі умови
I	1,00	15	7
II	1,09	18	6
III	1,20	23	8
IV	1,33	36	4
V	1,50	12	-
VI	1,72	28	1
Разом		132	26

1.2. КАПІТАЛ ПІДПРИЄМСТВА

Формули до задач

1. Початкова вартість основних фондів (*C почат.*):

$$C \text{ почат.} = C \text{ о.ф.} + C \text{ транс.} + C \text{ монт.}, \quad (2.1)$$

де *C о.ф.* – покупна вартість основних фондів;

C транс. – вартість транспортування основних фондів;

C монт. – вартість монтажу та налагоджування основних фондів.

2. Відновна вартість основних фондів (*C відн.*):

$$C \text{ відн.} = C \text{ почат.} / (1 + \Delta\Pi / 100)^t, \quad (2.2)$$

де $\Delta\Pi$ – середньорічний приріст продуктивності праці у країні за період використання основних фондів;

t – тривалість використання основних фондів.

3. Залишкова вартість основних фондів (*C зал.*):

• від початкової:

$$C \text{ зал.} = C \text{ почат.} - AB * t, \quad (2.3)$$

де AB – річна сума амортизаційних відрахувань.

• від відновної:

$$C \text{ зал.} = C \text{ відн.} - AB * t. \quad (2.4)$$

4. Балансова вартість основних фондів (*BC^l*):

$$BC^l = BC^0 + C \text{ придб.} + C \text{ рек.} - C \text{ виб.} - AB, \quad (2.5)$$

де BC^0 – балансова вартість групи основних фондів на початок року чи кварталу, який попереджає теперішній;

$C \text{ придб.}$ – сума витрат на придбання основних фондів, здійснення капітального ремонту, реконструкції, модернізації та інше поліпшення основних фондів;

$C \text{ виб.}$ – сума основних фондів, які вибули з експлуатації.

5. Коефіцієнт морального зносу основних фондів (*K м.*):

$$K \text{ м.} = 1 - (C \text{ нов.} / C \text{ стар.}) * (\Pi \text{ стар.} / \Pi \text{ нов.}), \quad (2.6)$$

де $C \text{ нов.}$, $C \text{ стар.}$ – вартість нового та старого обладнання;

$\Pi \text{ нов.}$, $\Pi \text{ стар.}$ – потужність нового та старого обладнання.

6. Коефіцієнт фізичного зносу основних фондів (*K ф.*):

$$K \text{ ф.} = C \text{ к.рем.} / C \text{ почат.}, \quad (2.7)$$

де $C \text{ к.рем.}$ – вартість чергового капітального ремонту.

7. Норма амортизації (*Ha*):

$$Ha = (BC - C \text{ лікв.}) / (T_n * BC) * 100\%, \quad (2.8)$$

де $C \text{ лікв.}$ – ліквідаційна вартість основних фондів;

T_n – амортизаційний період (нормативний строк функціонування) основних фондів.

8. Норми амортизаційних відрахувань для груп основних фондів:

Таблиця 2.1

Норми амортизаційних відрахувань

Група основних фондів	Квартальні норми амортизаційних відчислень, %
1. Будівлі, споруди, передавальні пристрої, у тому числі жилі дома і вартість капітального поліпшення землі	2
2. Автомобільний транспорт і вузли до нього; меблі, побутові електронні, оптичні, електромеханічні пристрої і приладдя; інше офісне устаткування.	10
3. Інші основні фонди, які не входять до груп 1,2 та 4.	6
4. ЕОМ, інші машини для автоматичної обробки інформації, їхнє програмне забезпечення, зв'язані з ними засоби зчитування чи друку інформації, інші інформаційні системи, телефони (в тому числі мобільні), мікрофони, рації, вартість яких перевищує вартість малоцінних предметів.	15

Таблиця 2.2

Формули для розрахунку амортизації різними методами

Методи амортизаційних розрахунків	Сума щорічних амортизаційних відчислень, a_n	Сума накопичених амортизаційних відрахувань, Σa_n	Залишкова вартість на кінець року, $C_6 - \Sigma a_n$
1. Лінійна амортизація	$\frac{BC - Л}{3}$	$\frac{n}{T}(BB - 3)$	$BB - \frac{n}{T}(BB - 3)$
2. Метод зменшуючого залишку	$\frac{\alpha}{T} \left(1 - \frac{\alpha}{T}\right)$	$BB \left[1 - \left(1 - \frac{\alpha}{T}\right)^{n-1}\right]$	$BB \left(1 - \frac{\alpha}{T}\right)^{n-1}$
3. Метод суми чисел	$\frac{2(T - n + 1)}{T(T + 1)}(BL - Л)$	$\frac{n(T - n + 1)}{T(T + 1)}(BL - Л)$	$\frac{(T - n)(T - n + 1)}{T(T + 1)}(BL - Л) + Л$

де BC – балансова вартість основних фондів;
 $Л$ – залишкова вартість основних фондів;
 T – економічне обґрунтування (нормативний) строк експлуатації;
 n – строк роботи обладнання на кінець того року, по якому розраховується сума амортизаційних відрахувань;
 α – коефіцієнт збільшення норми амортизації.

9. Показник ступеня ефективності витрат на капітальний ремонт (e_p):

$$e_p = 1 - (R_i + S_e / K_n \alpha \beta + S_a), \quad (2.9)$$

де R_i – витрати на ремонт;

S_e – перевищення експлуатаційних витрат щодо капітально відремонтованої машини над поточними витратами щодо нової машини;

K_n – вартість придбання та встановлення нової машини;

S_a – втрати від недоамортизації діючої машини;

α – співвідношення продуктивності діючої та нової машини;

β – співвідношення тривалості ремонтного циклу тих самих машин.

«+» – капітальний ремонт являється ефективним;
 «-» – капітальний ремонт являється недоцільним.
 «0» – коефіцієнт порівнювання варіантів являється рівноцінним.

10. Показник ступеня ефективності витрат на модернізацію (e_{pm}):

$$e_{pm} = 1 - (R_i + M + S_e / K_n \alpha \beta + S_a), \quad (2.10)$$

де M – витрати на модернізацію.

При цьому величини α , β і S_e треба визначати за даними модернізованої та нової машини.

11. Фондовіддача (ΦB):

$$\Phi B = TP / OF, \quad (2.11)$$

де TP – товарна продукція;

OF – середньорічна вартість основних фондів.

12. Фондомісткість (ΦM):

$$\Phi M = 1 / \Phi B = OF / TP. \quad (2.12)$$

13. Коефіцієнт екстенсивного використання основних фондів ($K_{екст}$):

$$K_{екст.} = T_{ф.} / T_{пл.}, \quad (2.13)$$

де $T_{ф.}$ – фактично відпрацьований час;

$T_{пл.}$ – запланований час роботи обладнання.

14. Коефіцієнт інтенсивного використання основних фондів ($K_{ін}$):

$$K_{ін.} = M_{ф.} / M_{пл.} = П_{ф.} / П_{пл.}, \quad (2.14)$$

де $M_{ф.}$ – потужність, яка є фактично досягнутою;

$M_{пл.}$ – планова потужність;

$П_{ф.}$ – продуктивність, яка є фактично досягнутою;

$П_{пл.}$ – планова продуктивність.

15. Коефіцієнт інтегрального використання основних фондів ($K_{інт}$):

$$K_{інт.} = K_{екст.} * K_{ін.} \quad (2.15)$$

16. Коефіцієнт змінності устаткування ($K_{зм}$):

$$K_{зм.} = B_{зм.} / N_{об.}, \quad (2.16)$$

де $B_{зм.}$ – кількість фактично відпрацьованих машино-змін за добу;

$N_{об.}$ – кількість одиниць обладнання у цеху.

17. Потужність використання устаткування або виробничої площі ($ВП_{уст.}$):

$$ВП_{уст.} = TP / N_{об.}, \quad (2.17)$$

де $N_{об.}$ – кількість одиниць обладнання у цеху або загальна площа цеху.

18. Середньорічна вартість основних фондів (OF):

$$OF = (OF_{п.р.} + OF_{к.р.}) / 2 \quad (2.18)$$

де $O\Phi_{n.p.}$ – вартість основних фондів на початок року;
 $O\Phi_{к.р.}$ – вартість основних фондів на кінець року.

19. Вартість основних фондів на кінець періоду ($O\Phi_{к.р.}$):

$$O\Phi_{к.р.} = O\Phi_{n.p.} + C_{\text{придб.}/12} - C_{\text{виб.}/12} \quad (2.19)$$

20. Коефіцієнт відновлення основних фондів ($K_{\text{від.}}$):

$$K_{\text{від.}} = C_{\text{придб.}} / O\Phi_{к.р.} \quad (2.20)$$

21. Коефіцієнт вибуття основних фондів ($K_{\text{виб.}}$):

$$K_{\text{виб.}} = C_{\text{виб.}} / O\Phi_{n.p.} \quad (2.21)$$

22. Коефіцієнт приросту основних фондів ($K_{\text{прир.}}$):

$$K_{\text{прир.}} = (C_{\text{придб.}} - C_{\text{виб.}}) / O\Phi_{n.p.} \quad (2.22)$$

23. Коефіцієнт інтенсивного відновлення основних фондів ($K_{\text{інт.в.}}$):

$$K_{\text{інт.в.}} = C_{\text{виб.}} / C_{\text{придб.}} \quad (2.23)$$

24. Коефіцієнт оптимальності вибуття ($K_{\text{о.в.}}$):

$$K_{\text{о.в.}} = C_{\text{виб. ф.}} / C_{\text{виб. п.}}, \quad (2.24)$$

де $C_{\text{виб. ф.}}$ – сума основних фондів, які фактично вибули з експлуатації;

$C_{\text{виб. п.}}$ – сума основних фондів, які повинні вибути за планом.

25. Показник структури норми затрат (H):

$$H = R + Q + q, \quad (2.25)$$

де R – корисні або часткові витрати матеріалів;

Q – технологічні відходи і втрати матеріалів;

q – організаційно – технічні відходи і втрати, які виникають в процесі транспортування, складування та ін.

26. Нормування оборотних коштів у виробничих запасах:

1.3. поточний запас ($Z_{\text{пот.}}$):

$$Z_{\text{пот.}} = П_{\text{доб.}} * T_{\text{пост.}} / 2, \quad (2.26)$$

де $П_{\text{доб.}}$ – добова потреба виробництва у запасах;

$T_{\text{пост.}}$ – інтервал між двома суміжними поставками.

1.4. транспортний запас ($Z_{\text{тр.}}$):

$$Z_{\text{тр.}} = П_{\text{доб.}} * T_{\text{тр.}}, \quad (2.27)$$

де $T_{\text{тр.}}$ – час матеріалів в шляху.

1.5. страховий запас ($Z_{\text{стр.}}$):

$$Z_{\text{стр.}} = П_{\text{доб.}} * T_{\text{стр.}}, \quad (2.28)$$

де $T_{\text{стр.}}$ – час оформлення замовлення та доставки матеріалів.

1.6. підготовчий запас ($Z_{\text{підг.}}$):

$$З підг. = П доб. * T підг. \quad (2.29)$$

де $T підг.$ – час підготовки запасів до процесу виробництва.

1.7. сукупний норматив оборотних коштів виробничих запасів ($Нп.з.$):

$$Нп.з. = П доб. * (T пост./2 + T тр. + T стр. + T підг.) \quad (2.30)$$

27. Норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві:

$$Нн.з.п. = В доб. + T ц. + К н.в., \quad (2.31)$$

де $В доб.$ – середньодобовий випуск готової продукції за її виробничою собівартістю;

$T ц.$ – довжина виробничого циклу у днях;

$К н.в.$ – коефіцієнт наростання витрат (собівартості незавершеного виробництва).

28. Середньодобовий випуск готової продукції за її виробничою собівартістю ($В доб.$):

$$В доб. = В п./Д п., \quad (2.32)$$

де $В п.$ – загальний випуск готової продукції за визначений період;

$Д п.$ – кількість днів в періоді.

29. Коефіцієнт наростання витрат ($К н.в.$):

• для підприємств з простим виробництвом і рівномірність наростання витрат:

$$К н.в. = С н.в./С п.с., \quad (2.33)$$

де $С н.в.$ – собівартість виробу в незавершеному виробництві;

$С п.с.$ – повна виробнича собівартість виробу в останній день виробничого циклу.

• для багатомноменклатурного виробництва:

$$К н.в. = (С п.ц. + 0,5 С р.ц.)/С в., \quad (2.34)$$

де $С п.ц.$ – первісні витрати виробничого циклу (у перший день);

$С р.ц.$ – решта витрат на виготовлення виробу;

$С в.$ – виробнича собівартість виробу.

30. Собівартість виробу в незавершеному виробництві ($С н.в.$):

$$С н.в. = С в./T ц. \quad (2.35)$$

31. Нормування оборотних коштів в розрахунках наступних періодів ($Н р.б.п.$):

$$Н р.б.п. = Р н. + Р пот. + Р с.с., \quad (2.36)$$

де $Р н.$ – витрати майбутніх періодів на початок року;

$Р пот.$ – витрати майбутніх періодів в поточному році;

$Р с.с.$ – сума витрат майбутніх періодів.

32. Нормування оборотних коштів готової продукції на складі ($Н г.п.$):

$$Н г.п. = В доб. * Т п.г.п., \quad (2.37)$$

де $T_{п.з.п.}$ – час, необхідний для підготування готової продукції до відправки споживачеві.

33. Сукупний норматив оборотних коштів підприємства ($H_{o.б.с.}$):

$$H_{o.б.с.} = H_{п.з.} + H_{п.з.п.} + H_{п.б.п.} + H_{з.п.} \quad (2.38)$$

34. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів ($K_{об.}$):

$$K_{об.} = B_{р.п.} / ОбС, \quad (2.39)$$

де $B_{р.п.}$ – обсяг реалізованої продукції підприємства;

$ОбС$ – середній залишок нормованих оборотних коштів за період.

35. Коефіцієнт завантаження ($K_{зав.}$):

$$K_{зав.} = 1 / K_{об.} \quad (2.40)$$

36. Тривалість одного обороту ($T_1_{об.}$):

$$T_1_{об.} = T_{пер.} / K_{об.}, \quad (2.41)$$

де $T_{пер.}$ – кількість днів в періоді.

Задачі

2.1 Вихідні дані про склад та рух основних фондів трьох підприємств однієї галузі представлені в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Показники руху та складу основних фондів, тис. грн.

Показник	ЗАТ «Мобитекс»	ВАТ «Імпульс»	ЗАТ «Інформ +»
Вартість основних фондів на початок року	15785	18966	58478
Рух основних фондів:			
введено	1269	1356	4258
вибуло	145	178	8955
Сума накопиченої амортизації на кінець року	22796	27133	45698

На основі наведених даних необхідно визначити середньорічну вартість основних фондів та коефіцієнти вибуття, оновлення, спрацювання.

На основі отриманих результатів зробити висновки щодо політики підприємства в сфері оновлення основних фондів.

2.2 За даними таблиці 2.4 визначити ступінь техніко-економічного застарівання (морального спрацювання) існуючого обладнання моделі «Х» на вітчизняному підприємстві:

Таблиця 2.4

Техніко-економічні показники обладнання «Х» порівняно з найкращим світовим зразком обладнання

Показник	Обладнання, що порівнюється	
	модель «Х»	світовий зразок
Продуктивність, шт./рік	1785	4500
Ціна, дол. США	800	1600

2.3 Визначити показники використання основних фондів ТОВ «Донпродсервіс» якщо відомо, що вартість основних фондів на початок року складає 45 млн. грн., запланований обсяг випуску продукції – 123 млн. грн., чисельність працюючих – 1457 чол. Вихідні дані про рух основних фондів представлено в табл. 2.5:

Таблиця 2.5

Показники руху основних фондів ТОВ «Донпродсервіс», тис. грн.

Місяць	Березень	Травень	Червень	Вересень	Листопад	Грудень
Введено	170			258	54	197
Вибуло		2856	280	280		

2.4 Визначити балансову вартість групи основних фондів підприємства на початок трьох звітних років на підставі даних табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Вихідна інформація для визначення балансової вартості основних фондів підприємства, тис. грн., за роками

Показник	2010	2011	2012
Балансова вартість групи основних фондів на початок року, що передував звітному	8600	?	?
Сума витрат підприємства:			
– на придбання нових основних фондів;	256	288	107
– на здійснення капітального ремонту основних фондів;	101	342	244
– на модернізацію устаткування.	54	233	178
Вартість виведених з експлуатації основних фондів протягом року, що передував звітному	925	789	267
Сума амортизаційних відрахувань у році, що передував звітному	345	403	520

2.5 Виходячи з даних таблиці 2.7, визначити середньорічну вартість основних фондів ЗАТ «Лілея», структуру основних фондів на кінець року, коефіцієнти оновлення, вибуття і приросту основних фондів.

Таблиця 2.7

Структура основних фондів ЗАТ «Лілея», тис. грн.

Вид основних фондів	На початок року	Введено		Вибуло	
		з 01.04	з 01.09	з 01.03	з 01.10
Споруди	86,9	12	-	-	34
Будинки	67,8	-	53	-	-
Транспорт	12,5	8	9	6	-
Устаткування	159	54	-	23	18
Інвентар	34,7	-	-	1	1
Передавальні пристрої	46	17	-	-	-
Комп'ютерна техніка	25	25	16	-	28
Інші	8	3	-	-	-

2.6 Балансова вартість виробничих основних фондів підприємства на початок року становила 130 тис. грн. Протягом травня і вересня були введені

основні фонди вартістю відповідно 55 і 56 тис. грн. Окрім того, підприємство уклало угоду з зарубіжною фірмою на придбання у березні нового устаткування вартістю 11 тис. дол. США. Витрати на транспортування устаткування та його монтаж дорівнюють 2,5 % вартості устаткування. Для розрахунків 1 долар США має дорівнювати курсу НБУ на день рішення задачі. Обчислити балансову вартість основних фондів підприємства на початок наступного року.

2.7 На підприємстві тривалість робочої зміни дорівнює 8 годин при планових простоях на ремонт 1,32 години. За паспортним даним продуктивність технологічної лінії складає 218 виробів у годину. Фактичний час роботи склав 6 годин, вироблено 725 виробів. Визначити коефіцієнти: екстенсивності; інтенсивності; інтегрального використання технологічної лінії.

2.8 Визначити коефіцієнти екстенсивності; інтенсивності; інтегрального використання обладнання за даними табл. 2.8., якщо відомо, що режим роботи п'ятиденний, однозмінний; процент втрат часу – 4%.

Таблиця 2.8

Вихідні дані для розрахунку коефіцієнтів використання обладнання

Деталь	Норма часу, хв.	Машинний час, хв.	Обсяг випуску, шт./рік
1	18	10	4500
2	13	7	2360
3	15	8	2850

2.9 Визначити показники використання основних фондів, якщо відомо, що вартість основних фондів підприємства на початок року становила 32 млн. грн., в липні було введено основних фондів на суму 125 тис. грн., в вересні було виведено основних фондів на суму 95 тис. грн., запланований обсяг об'єму продукції – 130 тис. од., ціна однієї одиниці продукції – 170 грн., а чисельність персоналу – 465 чол.

2.10 Виходячи з даних таблиці 2.9, визначити найпрогресивнішу структуру основних фондів однієї з філій АТ «Меридіан».

Таблиця 2.9

Структура основних фондів АТ «Меридіан», %

Вид основних фондів	Філія 1	Філія 2	Філія 3	Філія 4
Земельні ділянки	2	-	1	3
Споруди	3	7	6	3
Будинки	48	40	36	35
Транспорт	12	3	8	8
Устаткування	17	40	38	35
Інвентар	5	2	2	4
Передавальні пристрої	7	3	6	1
Комп'ютерна техніка	6	5	3	11

2.11 Визначити загальну суму амортизаційних відрахувань різними методами і зробити висновок щодо економічної доцільності їх використання,

якщо відомо, що первісна вартість основних фондів – 10 млн. грн., нормативний строк користування – 7 років, ліквідаційна вартість основних фондів дорівнює 7 % від первісної вартості.

2.13 Визначити норму амортизації 6 року експлуатації верстата, ліквідаційну вартість верстата, якщо амортизацію нараховують методом зменшеного залишку, вартість верстата – 46 тис. грн., а термін служби – 8 років.

2.14 Визначити залишкову вартість пресу, якщо відомо, що його початкова вартість – 134 тис. грн., відновна – 102 тис. грн., норма амортизації – 18 %, термін експлуатації – 5 років.

2.15 На підприємстві планується зміна структури основних фондів і випуску товарної продукції. Вартість основних фондів підприємства на початок планованого періоду 25 млн. грн., обсяг товарної продукції – 48 млн. грн. У плановому році обсяг товарної продукції повинний зрости на 25%, а вартість основних фондів – на 17%. Визначити динаміку фондомісткості і фондівіддачі.

2.16 На основі звітних показників діяльності двох підприємств, які представлені у табл. 2.10, необхідно розрахувати показники фондівіддачі та фондомісткості і зробити висновки щодо ефективності діяльності цих підприємств.

Таблиця 2.10

Середньорічна вартість основних фондів, обсяг товарної і чистої продукції
ПП «Альфа» і ПП «Бета»

Показник	ПП «Альфа»	ПП «Бета»
Товарна продукція, тис. грн.	2547	3695
Чиста продукція, тис. грн.	5874	4236
Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн.	15890	16300

2.17 Визначити показники фондівіддачі, фондомісткості продукції та фондоозброєності праці ЗАТ «Юніті», якщо відомо, що вартість основних фондів на початок року становить 3458 тис грн., з 1 квітня було введено основних фондів на суму 25 тис грн., з 1 грудня було виведено основних фондів на суму в 67 тис. грн., обсяг реалізованої продукції становить 5 млн. грн., чисельність персоналу – 167 чол.

2.18 На основі таблиці 2.11 визначити коефіцієнт змінності роботи устаткування дільниці заводу.

Таблиця 2.11

Показники використання обладнання дільниці заводу

Вид обладнання	Кількість одиниць	Режим роботи, змін
Верстат токарний	3	2
Силова машина	5	2
Прес	1	1

2.19 На основі таблиці 2.12 визначити структуру оборотних фондів ТОВ «Іван» і зробити висновки.

Таблиця 2.12

Структура оборотних фондів ТОВ «Іван», тис. грн.

Оборотні фонди	Базовий рік	Плановий рік
Виробничі запаси	128	201
Незавершене виробництво	13	17
Напівфабрикати власного виготовлення	54	56
Витрати майбутніх періодів	8	12

2.20 Виробнича фірма планує придбати ліцензію на право використання нової технології. Сума за яку пропонують придбати ліцензію – 230 тис. грн. Прогнозний обсяг виробництва продукції – 45 тис. од., очікувана собівартість одиниці виробу має становити 1,2 тис. грн., а виробу, виготовленого на основі нової технології на 15 % менше. Нормативна рентабельність продукції дорівнює 17 %. Визначити доцільність купівлі ліцензії, якщо економічно виправданою є сума, яка дорівнює 70 % річного валового прибутку.

2.21 На основі табл. 2.13 необхідно розрахувати загальну структуру оборотних коштів (співвідношення оборотних фондів і фондів обігу), визначити елементну структуру оборотних коштів підприємства, виявити тенденцію змін у структурі оборотних коштів підприємства.

Таблиця 2.13

Вартість окремих елементів оборотних коштів ТОВ «Калехар», тис. грн.

Вид обігових коштів	2010	2011	2012
1. Виробничі запаси	260	283	296
2. Незавершене виробництво	39	58	45
3. Напівфабрикати власного виготовлення	48	59	63
4. Витрати майбутніх періодів	46	18	46
5. Залишки готової продукції	85	83	90
6. Грошові кошти	93	78	88
7. Дебіторська заборгованість	85	70	60
8. Інші оборотні кошти	17	15	10
РАЗОМ	673	664	698

2.22 Протягом року підприємство виробило і реалізувало товарної продукції на суму 21 тис. грн. Середньорічний залишок оборотних коштів становив 4 тис. грн. В наступному році обсяг реалізованої продукції має збільшитися на 15 %, а середньорічний залишок оборотних коштів має збільшитися на 3 %. Визначити показники оборотності оборотних коштів і зробити висновок щодо ефективності їх використання протягом обох років.

2.23 Очікується, що в поточному році обсяг реалізованої продукції підприємства буде становити 26 млн. грн., а середній залишок нормованих оборотних коштів становитиме 112 % від рівня попереднього року.

Визначити кількість оборотів і тривалість одного обороту оборотних коштів підприємства, якщо середній залишок нормованих оборотних коштів в попередньому році становив 1,8 млн. грн.

2.24 Норматив оборотних коштів підприємства – 2,3 млн. грн., план реалізації продукції – 1700 тис. грн. Визначити: коефіцієнт оборотності оборотних коштів, тривалість одного обороту.

2.25 Річний план випуску виробів – 7540 штук, тривалість виробничого циклу виготовлення виробу – 22 дні, виробнича собівартість виробів, що випускаються – 120 грн., у тому числі витрати на матеріали і напівфабрикати, що закладаються в перший день циклу – 80 грн. Визначити добову виробничу програму і норматив оборотних коштів а незавершеному виробництві.

2.26 Річний план реалізації продукції встановлений у сумі 56324 тис. грн. Норматив оборотних коштів запланований у сумі 1250 тис. грн. У результаті проведення технічних заходів тривалість одного обороту скоротилася на 4 дні. Визначите планову тривалість одного обороту, фактичну тривалість обороту, що вивільняється суму оборотних коштів у результаті прискорення оборотності.

2.27 Обчислити норматив оборотних коштів у виробничих запасах напівфабрикатів. Згідно плану за рік підприємство планує випустити 10 тис. од. виробів. Норма витрат напівфабрикатів на одиницю виробу дорівнює 23 кг., ціна за 1 тону – 80 грн., інтервал між поставками – 35 дні, транспортний запас – 4 дні, підготовчий запас – 2 дні.

2.28 Визначити норматив оборотних засобів у вигляді готової продукції, використовуючи дані табл. 2.14.

Таблиця 2.14

Вихідні дані для визначення нормативу оборотних засобів у вигляді готової продукції

Вид продукції	Виробнича програма, шт./рік	Повна собівартість, грн./шт.	Норма оборотних засобів на готову продукцію, днів
Стіл	25000	230	5
Стілець	100000	45	4
Шафа	18000	400	6

2.29 На основі даних таблиці 2.15 необхідно визначити планове та фактичне число оборотів оборотних коштів, планову та фактичну тривалість обороту оборотних коштів, потрібну суму оборотних коштів у плановому періоді та суму вивільнених оборотних коштів.

Таблиця 2.15

Вихідні дані для визначення показників використання оборотних коштів підприємства, тис. грн..

Показник	Базовий рік	Плановий рік
План реалізації продукції, тис. грн.	16	підвищиться на 4 %
Плановий середній залишок оборотних засобів, тис. грн.	40	
Тривалість одного обороту, днів	15	9

1.3. ІНВЕСТИЦІЇ

Формули до задач

1. Визначення обсягу необхідного фінансування методом приблизних розрахунків:

- визначення необхідної середньорічної потужності ($M_{необх.}$):

$$M_{необх.} = C_{п.} / K_{в.п.}, \quad (3.1)$$

де $C_{п.}$ – попит на продукцію на ринку;

$K_{в.п.}$ – коефіцієнт використання потужності.

- визначення величини потужності, якої бракує для задоволення ринкового попиту (ΔM):

$$\Delta M = M_{необх.} - M_{м.}, \quad (3.2)$$

де $M_{м.}$ – потужність, яка вже є на підприємстві.

- розрахунок абсолютної величини необхідної додаткової виробничої потужності підприємства ($\Delta M_{абс.}$):

$$\Delta M_{абс.} = \Delta M * П_{в.}, \quad (3.3)$$

де $П_{в.}$ – питомі витрати на одиницю приросту виробничої потужності.

2. Коефіцієнт економічної ефективності ($E_{p'}$):

- для діючих підприємств ($E_{p'}$):

$$E_{p'} = \Delta П (З с.) / KB, \quad (3.4)$$

де $\Delta П$ – приріст прибутку;

$З с.$ – зниження собівартості;

KB – капітальні вкладення.

- для підприємств (окремих цехів і виробничих об'єктів), що будуються ($E_{p''}$):

$$E_{p''} = З с.п. / KB п., \quad (3.5)$$

де $З с.п.$ – загальна сума прибутку;

$KB п.$ – кошторисна вартість проекту.

Розрахункові значення коефіцієнтів $E_{p'}$ треба порівняти з нормативним коефіцієнтом $E_{н.}$, що встановлюється централізовано Міністерством

економіки України на певний період. Проект (варіант) капітальних вкладень визнають доцільним (ефективним), якщо $E_p \geq E_n$.

3. Період окупності капітальних вкладень (ТО):

$$TO = I / E_p. \quad (3.6)$$

4. Показник зведених витрат (Z):

$$Z = C_i + E_n \cdot K_i \rightarrow \min, \quad (3.7)$$

де C_i – поточні витрати (собівартість) за i -м проектом (варіантом);

K_i – капітальні вкладення за i -м проектом (варіантом).

5. Приведення капіталовкладень при різному розподілі їх за роками будівництва (Кпр.):

$$K_{пр.} = K_1 (1 + E_{к.})^{t-1} + K_2 (1 + E_{к.})^{t-2} + \dots + K_n (1 + E_{к.})^{t-n}, \quad (3.8)$$

де K_1, K_2, \dots, K_n – капітальні вкладення за роками будівництва;

$E_{к.}$ – коефіцієнт приведення капіталовкладень ($E_{к.} = 0, 1$);

t – термін будівництва об'єкта.

6. Чистий приведений дохід (ЧПД):

$$ЧПД = ГП - ІК, \quad (3.9)$$

де $ГП$ – теперішня (дисконтована майбутня) вартість грошового потоку;

$ІК$ – сума інвестиційних коштів за проектом, що реалізується.

7. Індекс дохідності (ІД):

$$ІД = ГП / ІК. \quad (3.10)$$

8. Термін окупності (ТО):

$$TO = ІК / ГП. \quad (3.11)$$

Задачі

3.1 Вибрати кращій з трьох варіантів капіталовкладень (табл. 3.1) на удосконалення технології виробництва діючого підприємства, виробнича потужність якого 2300 виробів на рік, та обґрунтувати доцільність її проведення.

Таблиця 3.1

Визначальні показник діючого варіанту виробництва і варіанти переоснащення підприємства

Показник	Діючий варіант	Варіанти		
		1	2	3
Собівартість одиниці продукції, грн./шт.	610	560	580	600
Капіталовкладення, млн. грн.	1,45	1,4	1,6	1,3
Нормативний коефіцієнт ефективності капіталовкладень	0,15	0,15	0,15	0,15

3.2 На основі даних табл. 3.2, визначити найбільш ефективний варіант здійснення капітальних вкладень.

Таблиця 3.2

Вихідні дані для вибору найбільш ефективного варіанту капіталовкладень

Показники	1 варіант	2 варіант
Річний випуск продукції, тис. од .	200	190
Собівартість одиниці продукції, грн	13	13,5
Капіталовкладення, тис. грн.	1200	1110
Нормативний коефіцієнт ефективності	0,12	0,12

3.3 На підприємстві при розробці довгострокових планів виникла необхідність вибору найкращого варіанта розвитку виробництва і здійснення капітальних вкладень. Було запропоновано 4 варіанти капітальних вкладень. Обсяги капітальних вкладень і річні обсяги чистого прибутку по кожному варіанті представлені в табл.3.3. Визначити економічну ефективність, строк окупності по кожному з альтернативних варіантів і вибрати більш раціональний.

Таблиця 3.3

Вихідні показники для обґрунтування найраціональнішого варіанту інвестування

Варіант	Сума капітальних вкладень, млн. грн.	Чистий прибуток, тис. грн.
1	2,5	900
2	2,3	860
3	2,7	890
4	2,4	870

3.4 На підприємстві при розробці довгострокових планів виникла необхідність вибору найкращого варіанта здійснення капітальних вкладень. Було запропоновано 2 варіанти капітальних вкладень. Обсяги капітальних вкладень, розподіл їх по роках по кожному варіанті представлені в табл. 3.4:

Таблиця 3.4

Вихідні показники для визначення найефективнішого варіанту капіталовкладень

Об'єм капіталовкладень, млн. грн.	Розподіл по роках			
	1-й	2-й	3-й	4-й
54	40%	30%	20%	10%
52	10%	20%	30%	40%

Визначити найбільш ефективний варіант будівництва при нормі дисконтування 25% річних.

3.5 За даними табл. 3.5 визначити найефективніший варіант капітальних вкладень у будівництво об'єкта при різному розподілі їх за роками.

Таблиця 3.5

Розподіл капітальних вкладень в будівництво за роками, тис. грн.

Варіант	1 рік	2 рік	3 рік	4 рік	5 рік	Разом
1	12	17	23	28	30	110
2	33	29	20	14	7	103

3.6 За даними табл. 3.6 визначити: чистий приведений дохід; індекс дохідності; термін окупності; внутрішню норму окупності та зробити висновки щодо того, який з проектів являється найбільш ефективним.

Таблиця 3.6

Вихідні дані для розрахунку показників ефективності інвестиційного проекту

Показник	Проект		
	1	2	3
Теперішня вартість грошового потоку	29000	27000	23000
Обсяг інвестованих коштів	13000	12000	11000
Термін реалізації інвестиційного проекту	2	3	3

3.7 На основі даних табл. 3.7, необхідно визначити зведені витрати без урахування чинника часу, капітальні вкладення приведені до першого року інвестування, зведені витрати з урахуванням чинника часу.

Таблиця 3.7

Вихідні показники обсягу капітальних вкладень і коефіцієнтів приведення капітальних вкладень

Показники	1 варіант	2 варіант
Обсяг капітальних вкладень, тис. грн.	480	470
в тому числі:		
1-й рік	90	160
2-й рік	110	125
3-й рік	130	100
4-й рік	150	85
Коефіцієнти приведення капітальних вкладень до першого року інвестування		
1-й рік	1,000	1,000
2-й рік	0,926	0,926
3-й рік	0,857	0,857
4-й рік	0,793	0,793
Проектна собівартість річного випуску продукції, тис. грн.	360	360
Нормативний коефіцієнт економічної ефективності	0,15	0,15

3.8 Визначити економічну ефективність і строк окупності заходів щодо удосконалення виробництва, якщо в результаті їхнього проведення економія від зниження собівартості складала 15000 грн., економія фонду соціального страхування 8000 грн. Сума капітальних витрат на проведення заходів – 50000 грн.

3.9 У результаті модернізації, витрати на який склали 900 тис. грн., річний випуск продукції збільшився з 3 000 до 4000 одиниць, а собівартість одиниці продукції знизилася з 150 до 135 грн. Річна сума прибутку від модернізації складала 1,9 млн. грн. Визначити суму річної економії від зниження собівартості од. продукції, строк окупності витрат на модернізацію за рахунок економії від зниження собівартості, ріст річної суми прибутку (%)

тільки за рахунок зниження собівартості.

3.10 На підприємстві виникла ідея виконання технічного переоснащення одного з ведучих цехів з метою зниження витрат виробництва і покращання якості послуг і продукції. На основі розробки бізнес-плану було встановлено, що на технічне переоснащення цеху необхідні інвестиції в розмірі 1,5 млрд. грн., а грошові потоки по роках складають: 1-й рік – 0,5 млрд. грн., 2-й рік – 1 млрд. грн., 3-й рік – 1,7 млрд. грн., 4-й рік – 2,5 млрд. грн., 5-й рік – 3,2 млрд. грн. Нормативний строк роботи обладнання складає 5 років. Ставка дисконту складає 12 %. Необхідно визначити ефективність інвестицій на технічне переобладнання цеху.

3.11 На підприємстві мається можливість збільшити статутний фонд на 100 тис. грн. за рахунок внесків учасників. Але потреба в росту поточних активів складає 150 тис. грн. Чистий прибуток підприємства за поточний рік склала 70 тис. грн. По акціях необхідно виплатити дивіденди в сумі 15 тис. грн. Розрахуйте потребу підприємства в зовнішнім фінансуванні.

3.12 За підсумками року виторг від реалізації продукції підприємства склав 220 млн. грн., її собівартість – 120 млн. грн., отримані дивіденди по акціях, що належить підприємству – 2 млн. грн. податок на прибуток підприємств складає 30%, відрахування у фонд розвитку підприємства – 20% від прибутку. Визначити суму дивідендів по акціях.

1.4. ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНА БАЗА І ВИРОБНИЧА ПОТУЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА

Формули до задач

1. Виробнича потужність цеху (дільниці) з виготовлення однорідної продукції (N_i):

$$N_i = a_i * T_p * m, \quad (4.1)$$

$$\text{або} \quad N_i = T_p * m / t_i, \quad (4.2)$$

де a_i – продуктивність устаткування у відповідних одиницях виміру і – і продукції за годину;

T_p – річний фонд часу роботи устаткування;

m – середньорічна кількість фізичних одиниць устаткування;

t_i – трудомісткість виготовлення одиниці продукції (переробки сировини, час надання послуги в годинах).

2. Баланс виробничої потужності підприємства ($N_{вих.}$):

$$N_{вих.} = N_{вх.} + N_{отз.} + N_p \pm N_{на.} - N_{в.}, \quad (4.3)$$

де $N_{вх.}$ – вхідна потужність підприємства;

$N_{отз.}$ – збільшення потужності протягом розрахункового періоду внаслідок здійснення поточних організаційно – технічних заходів;

Np. – нарощування виробничої потужності завдяки реконструкції або розширенню підприємства;

Nна. – збільшення (+) або зменшення (-) виробничої потужності, спричинене змінами в номенклатурі та асортименті продукції, що виготовляється;

Nв. – зменшення виробничої потужності внаслідок її вибуття, тобто виведення з експлуатації певної кількості фізично спрацьованого та технічно застарілого устаткування.

3. Коефіцієнт освоєння проектної потужності (*К о.п.п.*):

$$К о.п.п. = П пот. / П пр., \quad (4.4)$$

де *П пот.* – величина поточної потужності підприємства;

П пр. – величина проектної потужності підприємства.

4. Коефіцієнт використання поточної потужності (*К в.п.п.*):

$$К в. п. п. = ВП р. / ВП, \quad (4.5)$$

де *ВП р.* – річний випуск продукції;

ВП – середньорічний випуск продукції.

5. Порівняння обсягу витрат на виробництво продукції за умови використання лізингу з витратами на придбання майна на підставі звичайної операції купівлі-продажу:

$$P_o. = C + ЛП + Д \quad (4.6)$$

за таких обмежень:

$$P_o. \leq P_k.; \quad (4.7)$$

$$ЛП \leq C_1; \quad (4.8)$$

$$ЛП \leq C_2, \quad (4.9)$$

де *P_{o.}* – ціна реалізації товарів з урахуванням лізингових платежів;

P_{k.} – ринкова ціна товарів;

C – собівартість товарів (послуг);

ЛП – абсолютна величина лізингових платежів;

Д – очікувана (мінімально необхідна) дохідність виробництва;

C₁ – витрати на придбання об'єкту лізингу за умови одержання кредиту;

C₂ – витрати на придбання майна, що відповідає об'єкту лізингу, з допомогою звичайної операції купівлі-продажу.

Якщо наведені обмеження (4.7-4.9) виконуються, то здійснення лізингової операції є економічно виправданим. В іншому разі (передовсім за умови *P_{o.} > P_{k.}*) необхідно відмовлятися від реалізації лізингової угоди або намагатися відшукати способи зменшення абсолютної величини лізингових платежів та інших витрат, пов'язаних із наданням лізингових послуг.

Задачі

4.1 У цеху підприємства встановлено 12 верстатів. Максимальна продуктивність кожного верстата в годину – 16 виробів. Корисний фонд часу роботи устаткування в рік складає 55 тис. година. За рік було виготовлено 65

млн. виробів. Визначити виробничу потужність підприємства і коефіцієнт фактичного використання виробничої потужності.

4.2 У цеху мається п'ять одиниць устаткування, корисний фонд часу якого складає 400 годин на місяць. Прогресивна норма трудомісткості обробки виробу на цьому устаткуванні складає 1,5 години. У липні було придбано 3 од. такі ж устаткування, у вересні ліквідували 1 од. Фактичний обсяг продукції цеху за рік склав 9300 виробів. Визначити: річну виробничу потужність цеху на початок року, середньорічну виробничу потужність, коефіцієнт використання виробничої потужності.

4.3 У підрозділі механічного цеху встановлено і працює 20 токарних верстатів. Трудомісткість обробки однієї деталі на токарному верстаті – 0,25 нормо-годин. Підрозділ працює в двозмінному режимі, час однієї зміни – 8 годин. Кількість неробочих днів в році – 107. Регламентовані простой обладнання складають 5 % від режимного фонду часу. Очікуваний коефіцієнт використання токарних верстатів – 0,85. Визначити виробничу потужність підрозділу виробничого цеху та річну кількість опрацьованих на токарному верстаті деталей.

4.4 Визначити виробничу потужність підрозділу машинобудівельного заводу використовуючи вихідні дані:

- 1) корисна площа підрозділу – 200 м²;
- 2) площа, яка використовується для виготовлення 1 виробу – 3,5 м²;
- 3) зона для збирання 2 виробу – 30% від площі, яка використовується для виготовлення 1 виробу;
- 4) час збирання 1 виробу – 12 днів;
- 5) режимний фонд часу роботи підрозділу – 265 днів на рік.

4.5 Фабрика меблів «Ваш дім» купила нову технологічну лінію для виготовлення м'яких куточків. Час виготовлення одного виробу – 8 днів. Технологічна лінія повинна бути введена в експлуатацію на початку VI розрахункового року і повинна проработати 76 робочих днів. Режим роботи лінії двозмінний. Очікується, що до кінця розрахункового року буде виготовлено 125 м'яких куточків. Потрібно розрахувати величину виробничої потужності технологічної лінії в VI кварталі розрахункового року і коефіцієнт виробничої потужності нової технологічної лінії.

4.6 У металообробному цеху промислового підприємства діє 56 однотипних верстатів. З 1 квітня розрахункового року встановлено ще 12 верстатів, а з 1 червня виведено 4 верстати. На цьому підприємстві установленим є двозмінний режим роботи устаткування при тривалості робочої зміни – 8 годин. Число робочих днів на рік складає 250. Простой устаткування на ремонт і профілактичне обслуговування становлять 5 % від фонду роботи обладнання. Продуктивність одного верстата в середньому

дорівнює 5 деталей на годину. Запланований обсяг випуску виробів протягом року – 750 000 деталей. Необхідно визначити величину виробничої потужності металообробного цеху та розрахувати очікуваний коефіцієнт використання виробничої потужності.

4.7 За даними таблиці 4.1 визначити виробничу потужність підприємства на початок кожного року, середньорічну її величину і випуск продукції.

Таблиця 4.1

Вихідні дані для обчислення виробничої потужності підприємства і випуску продукції

Показник	Базовий рік	Розрахунковий рік		
		1-й	2-й	3-й
Виробнича потужність на початок року, тис. шт.	60	?	?	?
Приріст виробничої потужності за рахунок організаційно-технічних доходів, тис. шт.	2	4	5	15
Вибуття виробничих потужностей, тис. шт.	1	2	3	2
Коефіцієнт для перерахунку абсолютного введення і вибуття виробничої потужності в середньорічну величину	0,4	0,45	0,5	0,4
Коефіцієнт використання середньорічної виробничої потужності	0,75	0,78	0,8	0,85

4.8 Дирекція одного з АТП м.Донецька вирішила придбати нові автомобілі-тягачі для розширення існуючої сфери послуг. При цьому можливі 2 варіанти придбання автомобілів-тягачів. Згідно з першим варіантом, автомобілі можна придбати на умовах лізингу. Основні показники та умови цієї угоди представлені в таблиці 4.2.

Таблиця 4.2

Основні показники та умови угоди між АТП та фірмою «Лізинг-Автомобіль»

Показник	Умова
Строк лізингу, років	3,5
Кількість орендованих автомобілів-тягачів, од	3
Вартість одного автомобіля, тис. дол. США	150
Попередня оплата, %	10
Строк надання в оренду автомобілів-тягачів після попередньої оплати, міс.	3
Оплата залишкової суми	15 % щоквартально від суми залишку після попередньої оплати

Іншим варіантом є покупка автомобілів-тягачів самостійно за допомогою одержання кредиту.

Таблиця 4.3

Основні показники та умови самостійної купівлі автомобілів-тягачів АТП

Показник	Умова
Строк надання кредиту, років	4
Кількість автомобілів-тягачів, які АТП намагається придбати, од	3
Вартість одного автомобіля, тис. дол. США	165
Річна позикова ставка, %	35
Офіційний курс гривні на момент кредитної операції, грн./дол. США	5,334

Економічному відділу АТП необхідно зробити розрахунки і дати аргументований висновок щодо вибору одного з варіантів. При цьому необхідно врахувати, що протягом одного місяця один автомобіль-тягач може здійснювати не більше як 5 рейсів довжиною 2000 км (з урахуванням зворотного проїзду). Середня комерційна вартість 1 км становить 2,95 грн., а рівень рентабельності транспортних послуг – 45 %.

1.5. ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА І ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Формули до задач

1. Коефіцієнт закріплення операцій ($K_{з.о.}$):

$$K_{з.о.} = \sum m_i / M, \quad (5.1)$$

де n – кількість найменування предметів, які обробляються на даній групі робочих місць (на дільниці, в цеху) за місяць;

m_i – кількість операцій, що їх проходить i -й предмет у процесі обробки на даній групі робочих місць;

M – кількість робочих місць, для яких обчислюється $K_{з.о.}$

$K_{з.о.} > 40$ – орієнтовано для одиничного виробництва;

$1 < K_{з.о.} \leq 40$ – орієнтоване для серійного виробництва;

$K_{з.о.} = 1$ – орієнтоване для масового виробництва.

2. Технологічний цикл обробки партії предметів (Tm):

$$Tm = n * (t/M), \quad (5.2)$$

де n – кількість предметів у партії;

t – тривалість обробки одного предмета;

M – кількість робочих місць, на яких виконується операція.

3. Технологічний цикл при послідовному поєднанні операцій ($Tm_{\text{посл}}$):

$$Tm_{\text{посл.}} = n \sum t_i / M_i, \quad (5.3)$$

де m – кількість операцій технологічного процесу ($i = 1, 2, \dots, m$).

4. Технологічний цикл при паралельному поєднанні операцій ($Tm_{\text{пар.}}$):

$$Tm_{\text{пар.}} = \sum t_i / M_i + (n - n_m)(t/M) \max. \quad (5.4)$$

5. Технологічний цикл при паралельно - послідовному поєднанні операцій ($Tm\ n.n.$):

$$Tm\ n.n. = Tm\ посл. - (n - n_m) \sum (t_i/M_i)K \quad (5.5)$$

де K – час найменшої операції.

6. Такт потокової лінії (r):

$$r = T p. / N, \quad (5.6)$$

де $T p.$ – плановий фонд часу роботи лінії за розрахунковий період, хв.,
 N – обсяг виробництва продукції за той самий період у натуральному вимірі.

7. Ритм лінії (R):

$$R = r * n_m. \quad (5.7)$$

8. Кількість робочих місць (Mpi):

$$Mpi = t_i / r. \quad (5.8)$$

9. Коефіцієнт завантаження робочих місць ($K з.і.$):

$$K з.і. = Mpi / M i. \quad (5.9)$$

10. Швидкість руху конвеєру (V):

$$V = l / r, \quad (5.10)$$

де l – відстань між центрами двох суміжних виробів на конвеєрі, м.

11. Довжина робочої зони (α_i):

$$\alpha_i = l * (t_i / r). \quad (5.11)$$

Задачі

5.1 У металообробному цеху процес обробки партії деталей з 2000 деталей складається з шести операцій, за якими норма часу і кількість верстатів зазначені в табл. 5.1.

Таблиця 5.1

Вихідні дані для розрахунку тривалості операційного циклу обробки партії деталей

Показник	Операція					
	1	2	3	4	5	6
Норма часу на виконання операції, хв.	7	6	4	8	3	5
Кількість верстатів, які використовуються в процесі металообробки, од.	2	3	2	2	1	1

На підставі вихідних показників визначити тривалість операційного циклу за умови послідовного, паралельного та паралельно-послідовного поєднання технологічних операцій, а також поштучної передачі оброблюваних деталей з однієї операції на іншу.

5.2 Використовуючи дані табл. 5.2, визначити тривалість технологічного циклу обробки 90 деталей при паралельному поєднанні операцій, якщо деталі передаються партіями по 5 штук.

Таблиця 5.2

Вихідні дані для розрахунку тривалості технологічного циклу

Операція	1	2	3	4
Тривалість операції, хв.	7	8	6	4

5.3 Партія деталей, яка складається із 24 штук, опрацьовується на станках за умови паралельного об'єднання операцій. Технологія обробки партії деталей складається з 4 операцій з такою довжиною: $t_1=5$ хв., $t_2=7$ хв., $t_3=3$ хв., $t_4=3$ хв. Завдяки виконанню організаційно-технічних заходів тривалість першої операції зменшилася на 3 хв., в другій – на 4 хв. Необхідно визначити на скільки хвилин зменшиться загальна тривалість обробки партії деталей при виконанні організаційно-технічних заходів.

5.4 Обчислити загальну тривалість виробничого циклу обробки деталей за умови послідовного поєднання операцій на основі даних табл. 5.3.

Таблиця 5.3

Вихідні дані для обчислення тривалості технологічного циклу

Показник	Вихідні дані
Партія оброблюваних деталей, од.	36
Норма часу обробки деталей, хв. :	
1 операція	12
2 операція	8
3 операція	7
Кількість верстатів, од.:	
1 операція	2
2 операція	1
3 операція	2
Середній міжперервний час перерв, хв.	1,5
Тривалість робочої зміни, г.	8
Кількість змін	2
Тривалість природних процесів, хв.	35
Коефіцієнт календарності часу*	1,4

* Співвідношення календарних і робочих днів у певному періоді

5.5 Передавальна партія деталей цеху складається з 18 штук, норми витрат часу на виконання кожної з трьох технологічних операцій становить відповідно 25,17 та 15 хвилин. Час на підготовку виробництва становить 120 хвилин, а середній між операційний час становить 15 хвилин. Усі інші елементи витрат часу в циклі становлять 20 % від тривалості технологічного часу обробки. Необхідно визначити тривалість виробничого і операційного часу обробки деталей при послідовному та паралельному видах поєднання технологічних операцій.

5.6 Партія з 8 деталей обробляється при послідовному виді їх руху від однієї операції до іншої. Технологічний процес обробки деталей складається з 4 операцій з тривалістю: 1-а – 4 хв., 2-а – 5 хв., 3-я – 3 хв., 4-а – 4 хв. Технічний відділ підприємства знайшов можливість об'єднати 3 і 4 операції в одну. Розрахувати, на скільки скоротиться загальна тривалість виготовлення партії деталей внаслідок об'єднання двох операцій.

5.7 У цеху встановлена потокова лінія. Добове завдання на виготовлення продукції – 910 деталей, які оброблюються транспортними партіями по 30 шт. кожна. Режим роботи лінії однозмінний при п'ятиденному робочому тижні. Регламентовані простой обладнання на ремонт складають 5 % від номінального фонду робочого часу. Крок потокової лінії – 3 м. Робочі місця розташовані з обох боків конвеєра. Трудомісткість виконання окремих операцій, хв.: токарних – 9,8; свердлильних – 12,4; фрезерувальних – 8,8; свердлильна друга операція – 7,9; шліфувальна операція – 11,4. Необхідно визначити: дійсний фонд часу роботи одиниці обладнання; такт і ритм потокової лінії; швидкість руху та довжину потокової лінії; необхідну кількість робочих місць для окремих операцій; коефіцієнт завантаження робочих місць з кожної операції та на лінії в цілому.

5.8 В цеху виготовляється 500 деталей за добу. Транспортна партія деталей становить 12 штук. Цех підприємства працює в дві зміни, тривалість однієї зміни – 8 годин. Втрати деталей в технологічному процесі складають 1 % від місячної програми випуску. Необхідно визначити ритм конвеєра безперервно-потокової лінії.

5.9 Такт технологічної лінії дорівнює 7 хвилин, при цьому тривалість виконання першої операції – 5 хвилин, другої – 2 хвилини, третьої – 3 хвилини. Відстань між центрами двох суміжних робочих місць на конвеєрі дорівнює 1,5 метри. Необхідно визначити довжину конвеєра безперервно-потокової лінії.

5.10 На поточній лінії цеху машинобудівного заводу виготовляється 350 деталей за зміну в 8 годин. Регламентовані технологічні перерви за зміну складають 15 хвилин. Передбачені втрати деталей у процесі виробництва складають 1 % від змінної програми випуску продукції. Тривалість виконання окремих операцій становить: першої – 3 хв., другої – 5 хв., третьої – 6 хв. Необхідно обчислити такт безперервно-потокової лінії і кількість робочих місць на окремих технологічних операціях, якщо відомо, що цех працює в дві зміни.

1.6. ВИТРАТИ НА ВИРОБНИЦТВО ТА РЕАЛІЗАЦІЮ ПРОДУКЦІЇ

Формули до задач

1 Товарна продукція (ТП):

$$ТП = ГП + НФ + РіП, \quad (6.1)$$

де ГП – готова продукція;

НФ – напівфабрикати;

РіП – роботи та послуги промислового характеру.

2 Валова продукція (ВП):

$$ВП = ТП + ВМЗ \pm \Delta ЗНЗВ, \quad (6.2)$$

де ВМЗ – вартість сировини і матеріалів заказчика;

$\Delta ЗНЗВ$ – зміна залишків незавершеного виробництва.

3 Реалізована продукція (РП):

$$РП = Зн.Рн. + ТП + Зн.Рк., \quad (6.3)$$

де Зн.Рн., Зн.Рк. – залишки нереалізованої продукції на початок та кінець розрахункового періоду.

4 Чиста продукція (ЧП):

$$ЧП = ТП - МЗ - АВ, \quad (6.4)$$

де МЗ – матеріальні затрати;

АВ – амортизаційні відрахування.

5 Річна норма витрат одного виду (М):

$$М = М_{р\acute{и}чн.} + М_{п.р.} - М_{к.р.}, \quad (6.5)$$

де $М_{р\acute{и}чн.}$ – необхідна кількість матеріалів на рік;

$М_{п.р.}$ – кількість матеріалів, які знаходяться на складі на початок року;

$М_{к.р.}$ – норма запасу матеріалів на кінець року.

6 Сума витрат певного виду матеріалів на виробництво продукції (ЗМ):

$$ЗМ = \sum Vi * Mi \pm Мнзп, \quad (6.6)$$

де \sum – кількість найменувань виробів, які виготовляються на підприємстві;

Vi – обсяг випуску продукції і-го найменування;

Mi – норма витрат матеріалів на виготовлення одиниці і-го найменування;

$Мнзп$ – витрати матеріалів на зміну залишків незавершеного виробництва.

7 Оптимальна партія поставки матеріалів (С):

$$С = С_{пр\acute{и}дб.} + С_{зб.} \rightarrow \min, \quad (6.7)$$

де $С_{пр\acute{и}дб.}$ – витрати на придбання матеріалів;

$С_{зб.}$ – витрати на зберігання матеріалів.

8 Витрати на придбання матеріалів (Спридб.):

$$\text{Спридб.} = (Mр. / П) * Ст.з., \quad (6.8)$$

де *Mр.* – річна потреба підприємства у матеріалі;

П – партія поставки матеріалів;

Ст.з. – транспортно-заготівельні витрати.

9 Витрати на зберігання матеріалів (Сзб.):

$$\text{Сзб.} = (П / 2) * Цм. * К заг., \quad (6.9)$$

де *Цм.* – ціна одиниці матеріалу без урахування транспортно-заготівельних витрат;

К заг. – коефіцієнт, який ураховує втрати від відлучення оборотних коштів в запаси і витрати на зберігання матеріалів.

10 Оптимальна партія матеріалів (Попт.):

$$\text{Попт.} = \sqrt{(2 * Mр. * Ст.з.) / (Цм. * К заг.)} \quad (6.10)$$

Задачі

6.1 Роботу підприємства протягом місяця характеризують наступні показники (млн. грн.):

Зроблено і реалізовано готових виробів:

- на сторону – 150;
- своєму капітальному будівництву – 25;
- своїм непромисловим господарствам – 28.

Відпущено на сторону:

- напівфабрикатів власного вироблення – 18;
- продукції допоміжного виробництва – 23;
- продукції підсобного господарства – 17.

Силами своїх підрозділів виконаний капітальний ремонт:

- свого устаткування – 5;
- устаткування за замовленням сторонньої фірми – 8;
- автомобіля свого підсобного господарства – 3.

Залишки нереалізованої продукції:

- на початок місяця – 21;
- на кінець місяця – 11.

Вартість незавершеного виробництва:

- на початок місяця – 19;
- на кінець місяця – 31.

Вартість напівфабрикатів для власного виробництва:

- на початок місяця – 3;
- на кінець місяця – 5.

Матеріальні витрати на випуск товарної продукції – 48;

Сума амортизації основних виробничих фондів – 25.

Визначите обсяг реалізованої, товарної, валової і чистої продукції.

6.2 Використовуючи вихідні показники, наведені у табл. 6.1, розрахувати показники товарної, реалізованої, чистої та валової продукції ЗАТ «Троянда» по роках.

При рішенні задачі слід врахувати, що обсяг виробництва продукції у 2010 році становив 150 тис. од. продукції і підвищувався щорічно на 20 %.

Таблиця 6.1

Вихідні дані для розрахунку вартісних показників обсягу продукції ЗАТ «Троянда», тис. грн.

Показник	2010	2011	2012
Ціна одиниці продукції	0,02	0,028	0,045
Матеріальні та прирівняні до них витрати	200	256	315
Обсяг напівфабрикатів власного виробництва	9	9	7
Послуги виробничого характеру	1	3	4
Вартість сировини і матеріалів замовника	25	22	25
Залишки нереалізованої продукції:			
- на початок року	14	12	17
- на кінець року	12	17	25
Залишки незавершеного виробництва:			
- на початок року	20	22	20
- на кінець року	22	20	24
Амортизаційні відрахування	52	54	58

6.3 Використовуючи вихідні показники, наведені у табл. 6.2, обчислити показники товарної, реалізованої, чистої та валової продукції ТОВ «Валентина» у розрахунковому році.

Таблиця 6.2

Вихідні показники діяльності ТОВ «Валентина» для обчислення показників товарної, реалізованої, чистої та валової продукції в розрахунковому році

Показник	Одиниця виміру	Абсолютна величина
Виробництво продукції в натуральному вимірі:	шт.	
- вікно дерев'яне		500
- двері дерев'яні		300
- двері металеві		250
Відпускна ціна одиниці продукції:	грн.	
- вікно дерев'яне		420
- двері дерев'яні		560
- двері металеві		570
Залишки незавершеного виробництва:	тис. грн.	
- на початок року		12
- на кінець року		8
Залишки нереалізованої продукції:	тис. грн.	
- на початок року		4
- на кінець року		5
Матеріальні та прирівняні до них витрати	тис. грн.	390
Вартість сировини і матеріалів замовника	тис. грн.	60

6.4 Користуючись вихідними показниками, наведеними у табл. 6.3, оцінити маркетинговий потенціал двох однопрофільних фірм і зробити висновки. Максимально можлива кількісна оцінка маркетингового потенціалу фірми становить 5 балів.

Таблиця 6.3

Вихідні показники для кількісної оцінки маркетингового потенціалу фірм

Складники маркетингового потенціалу	Коефіцієнт вагомості	Рейтинг фірми	
		ВАТ «Явір»	ВАТ «ТРН»
Якість продукції	0,55	5	4
Просування товару на ринок	0,05	4	5
Продажна ціна одиниці продукції	0,2	3	3
Збут продукції споживачам	0,15	4	5
Післяпродажний сервіс	0,05	5	4

6.5 На основі даних табл. 6.4, оцінити конкурентоздатність морозива ЗАТ «Донецьк +» щодо морозива ПП «Арктика».

Таблиця 6.4

Вихідні показники для оцінки конкурентоздатності продукції двох фірм

Товар	Бали		
	Якість	Дизайн	Упаковка
Морозиво ЗАТ «Донецьк +»	50	60	80
Морозиво ПП «Арктика»	80	100	50
Вагомість якості	0,8	0,1	0,1

6.6 Розрахувати інтегральний індекс задоволення потреб споживачів за окремими видами побутових товарів і за цим індексом визначити товар, який є найбільш конкурентоспроможним на ринку. Необхідні для розрахунків вихідні дані наведено у табл. 6.5.

Таблиця 6.5

Вихідні показники окремих видів побутових товарів для розрахунку інтегрального індексу задоволення потреб споживачів

Показники	Коефіцієнт вагомості*	Рівень задоволення потреб споживачів, балів**			
		Електричний чайник		Кавоварка	
		Еталон	Вироблений фірмою	Еталон	Вироблений фірмою
Надійність	8	8	7,3	7	7,1
Довговічність	9	8	7,2	9	8
Зручність користування	6	5	4,5	5	4,6
Дизайн	4	4	4	4	3,5
Гарантійне обслуговування	3	3	3	3	2,4
Продажна ціна	6	6	5,9	5	4
Витрати на ремонт	4	3	4	4	4
Вартість обслуговування	2	2	1,8	2	1,9

* Коефіцієнт вагомості встановлено відносно числа 10.

** Рівень задоволення потреб споживачів у балах розраховано відносно до максимально можливої кількості балів – 10.

6.7 Використовуючи вихідні дані табл. 6.6, розрахувати рівень конкурентоспроможності трьох українських корпорацій і порівняти його.

Таблиця 6.6

Показники конкурентоспроможності українських корпорацій

Показник	Коефіцієнт значущості	Рейтинг корпорацій за десятибальною системою		
		1 корпорація	2 корпорація	3 корпорація
Якість товарів	0,35	8	6	7
Асортимент продукції	0,15	5	6	6
Ефективність збутової політики	0,15	8	9	8
Фінансові ресурси	0,2	7	9	9
Репутація у споживачів	0,15	8	8	7
Разом	1	36	38	37

1.7. ВИТРАТИ НА ВИРОБНИЦТВО ТА РЕАЛІЗАЦІЮ ПРОДУКЦІЇ**Формули до задач**

1. Загальні витрати на виготовлення всього об'єму виготовленої продукції (Ззаг.):

$$Ззаг. = Зпост. + Ззм. * V, \quad (7.1)$$

де $Зпост.$ – постійні витрати на виготовлення всього об'єму продукції;

$Ззм.$ – змінні витрати на виготовлення всього об'єму продукції;

V – об'єм виробленої продукції.

2. Загальні витрати на виготовлення одиниці продукції (З заг. од.):

$$Ззаг. од. = (З пост. / V) + Ззм. од., \quad (7.2)$$

де $Ззм. од.$ – змінні витрати на виготовлення одиниці продукції.

3. Критичний обсяг виробництва (точка беззбитковості) у натуральному вимірі ($V_{кр.}$):

$$V_{кр.} = З пост. / (Ц од. - Ззм. од.), \quad (7.3)$$

де $Ц од.$ – ціна одиниці продукції.

4. Критичний обсяг виробництва (точка беззбитковості) у грошовому вимірі ($B_{кр.}$):

$$B_{кр.} = Ззм. + Зпост. \quad (7.4)$$

5. Коефіцієнт маржинального прибутку (k_m):

$$k_m = (B - Ззм.) / B. \quad (7.5)$$

6. Коефіцієнт економічної безпеки виробництва ($k_б$):

$$k_б = (V - V_{кр.}) / V. \quad (7.6)$$

7. Розрахунок ціни (Ц):

- за методом «середні витрати плюс прибуток»:

$$Ц = СВ + П, \quad (7.7)$$

де СВ – середні витрати (собівартість);

П – величина прибутку в ціні, яка встановлюється самим підприємством або обмежується державою як граничний рівень рентабельності продукції (послуг).

- на підставі цільового (фіксованого) прибутку:

$$Ц = Ззм. + (Зпост. + Пзаг.) / V. \quad (7.8)$$

Задачі

7.1 Побудуйте графік і визначите крапку беззбитковості для ситуації: розмір постійних витрат – 10 тис. грн., змінні витрати при обсязі продажу 100 од. – 6 тис. грн., при 400 од. – 24 тис. грн. Ціна од. продукції 100 грн.

7.2 Використовуючи дані табл. 7.1, необхідно скласти кошторис витрат на виробництво продукції для розрахункового періоду і обчислити відсоток зниження питомих витрат на виробництво (в розрахунку на 1 грн. Виручки від реалізації продукції).

Таблиця 7.1

Вихідні показники складання кошторису витрат на виробництво ЗАТ
«Будівельник», тис. грн.

Показник	Базисний рік	Розрахунковий рік
Матеріальні витрати на виробництво продукції	4700	5000
Витрати на оплату праці	1020	1080
Інші поточні витрати	56	59
Амортизаційні відрахування	245	260
Виручка від реалізації товарної продукції	9600	10000
Доходи від одержання витрат за відсотками	10	12
Витрати на виплату відсотків	57	59

7.3 Скласти очікувану калькуляцію одиниці продукції металообробного цеху, виходячи з таких даних: витрати заліза на одиницю продукції – 5 кг, сталі – 2,3 кг. Покупна ціна цих матеріалів дорівнює 1100 і 2700 грн. за 1 тону. Основна заробітна плата основних виробничих робітників становить 8 грн. За одиницю, додаткова – 18 % від основної. Витрати на експлуатацію та утримання устаткування очікуються в розмірі 87 %, а загально виробничі витрати – 50 % від основної заробітної плати.

7.4 У базисному році було вироблено 18 тис. швейних машин. В розрахунковому році планується збільшити обсяг виробництва на 34 %. При цьому умовно-постійні витрати на одиницю швейної машинки планується збільшити на 5 %. Необхідно установити можливий відсоток зниження

собівартості річного випуску виробу, якщо відомо, що умовно-постійні витрати на одиницю швейної машинки в базисному році становлять 467 грн.

7.5 Використовуючи дані табл. 7.2, необхідно визначити кошторис витрат на виробництво; собівартість валової продукції та повну собівартість валової продукції.

Таблиця 7.2

Вихідна інформація для обчислення кошторису витрат на виробництво, собівартість валової і товарної продукції

Елементи витрат	Базисний рік, тис. грн.	Зміни у розрахунково му році, %
Матеріальні витрати	1750	+ 4
Витрати на оплату праці	5420	+ 3,5
Відрахування на соціальні потреби	2033	+ 3,5
Амортизація основних фондів	3800	+ 3
Інші витрати на виробництво	18	+ 2
Зміна залишків витрат майбутніх періодів (приріст віднімається, зменшення додається)	+ 200	- 20
Зміна залишків незавершеного виробництва (приріст віднімається, зменшення додається)	- 400	+ 200
Позавиробничі витрати	26	+ 1,7

7.6 На підставі наведених у табл. 7.3 даних, необхідно визначити: абсолютні величини прямих і непрямих витрат на виробництво продукції; виробничу та повну собівартість виготовлення одиниці продукції.

Таблиця 7.3

Елементи витрат на виробництво одиниці продукції, тис. грн.

Показник	Абсолютна величина
Сировина і матеріали, енергія технологічна	850
Основна заробітна плата виробничих робітників	600
Додаткова заробітна плата виробничих робітників	45
Відрахування у фонд соціального страхування	?
Амортизаційні відрахування	450
Покупні вироби і напівфабрикати	120
Загальновиробничі витрати	51
Загальногосподарські витрати	45
Інші виробничі витрати	6
Позавиробничі (комерційні) витрати	145

7.7 Повна собівартість прального порошку – 3,56 грн., прибуток виробу – 0,8 грн., ставка ПДВ – 20 %. Підприємство за місяць реалізувало 600 пачок порошку. Торгівельна надбавка – 45 %. Визначити вільну відпускну ціну, виручку від реалізації прального порошку за місяць і вільну роздрібну ціну.

7.8 Розрахувати відпускну ціну на дитячий шоколад, якщо відомо, що його виробничі собівартість становить 0,98 грн., позавиробничі витрати –

4 % виробничої собівартості, рентабельність – 20 %, акцизний збір – 40 %, ПДВ – 20 %.

7.9 Оптова ціна 1 килиму 260 грн., ставка акцизу – 30 %, ставка ПДВ – 20 %, торговельна надбавка – 35 %. Визначити відпускну ціну одного килима і вільну роздрібну ціну.

7.10 На основі вихідних даних табл. 7.4, визначити відпускну ціну за туфлі жіночі і туфлі чоловічі. Слід також врахувати, що нормативний прибуток становить 11 % від повної собівартості одиниці продукції, а ПДВ – 20 % від оптової ціни за одиницю продукції.

Таблиця 7.4

Елементи витрат на виробництво одиниці взуття у ТОВ «Українське взуття»

Статті калькуляції	Туфлі жіночі	Туфлі чоловічі
Сировина і матеріали, грн.	70	68
Покупні напівфабрикати, грн.	8	8
Основна заробітна плата, грн.	25	22
Додаткова заробітна плата, %	7	8
Відрахування на соціальне страхування, %	37	37
Амортизаційні відрахування, грн.	5	3,25
Цехові витрати, грн	2,5	2,2
Загальнозаводські витрати, грн.	10	11
Інші виробничі витрати, грн.	1	0,75
Позавиробничі витрати, грн.	1,4	1,7

1.8. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Формули до задач

1. Прибуток від продажу продукції (виконання робіт) (P_p):

$$P_p = B_p - C_{p.n.v.} - Z_n, \quad (8.1)$$

де B_p – виручка від продажу продукції;

$C_{p.n.v.}$ – собівартість проданої, реалізованої продукції за неповними витратами;

Z_n – витрати, що їх не включено в собівартість продукції, а віднесено на певний період.

2. Оподатковуваний прибуток (P_o):

$$P_o = D_v - (Z_v + AB), \quad (8.2)$$

де D_v – валовий дохід за певний період;

Z_v – валові витрати за той самий період;

AB – сума амортизаційних відрахувань від балансової вартості основних фондів і нематеріальних активів.

3. Рентабельність:

активів ($Pa.$):

$$Pa. = (\Pi_{з(ч)} / K_a) * 100, \quad (8.3)$$

де $\Pi_{з(ч)}$ – загальний (чистий) прибуток підприємства за рік;

K_a – середня сума активів за річним балансом.

• власного капіталу ($Pв.$):

$$Pв. = (\Pi ч. / K в.) * 100, \quad (8.4)$$

де $\Pi ч.$ – чистий прибуток підприємства;

$K в.$ – власний капітал підприємства.

• акціонерного капіталу ($Pa.к.$):

$$Pa.к. = (\Pi ч. / Kст.) * 100, \quad (8.5)$$

де $Kст.$ – статутний капітал (номінальна вартість проданих акцій).

• продукції ($Pn.$):

$$Pn. = (\Pi p.n. / C p.n.) * 100, \quad (8.6)$$

де $\Pi p.n.$ – прибуток від реалізації продукції за певний період;

$C p.n.$ – повна собівартість реалізованої продукції.

• одного виробу ($Pi.$):

$$Pi. = ((Ц i. - C i.) / C i.) * 100, \quad (8.7)$$

де $Ц i.$, $C i.$ – відповідно ціна і повна собівартість i -го виробу.

4. Оборотність активів ($n_a.$):

$$n_a. = B / K_a. \quad (8.8)$$

5. Тривалість одного обороту ($Ta.$):

$$Ta. = Дк. / n_a., \quad (8.9)$$

де $Дк.$ – кількість календарних днів у періоді.

6. Оборотність товарно-матеріальних запасів ($n_{т.м.з.}$):

$$n_{т.м.з.} = C p.n. / Mз., \quad (8.10)$$

де $Mз.$ – середня величина запасів у грошовому виразі.

7. Середній термін оплати дебіторської заборгованості покупцями продукції підприємства ($t_{o.д.з.}$):

$$t_{o.д.з.} = (З д. * Дк.) / V пр., \quad (8.11)$$

де $З д.$ – дебіторська заборгованість (заборгованість покупців);

$V пр.$ – обсяг продажу продукції за розрахунковий період.

8. Середній термін оплати дебіторської заборгованості покупцями продукції підприємства ($t_{o.к.з.}$):

$$t_{o.к.з.} = (З к. * Дк.) / M, \quad (8.12)$$

де $З к.$ – кредиторська заборгованість постачальникам;

M – обсяг закупівлі сировини і матеріалів за розрахунковий період у грошовому вимірі.

9. Коефіцієнт автономії ($k_a.$):

$$k_a = K в. / K б., \quad (8.13)$$

де $K в.$ – власний капітал підприємства;
 $K б.$ – підсумок балансу (сума всіх джерел фінансування).
 Нормальною вважається ситуація, коли $k_a > 0,5$.

10. Коефіцієнт забезпечення боргів ($k_{зб}$):

$$k_{зб} = K в. / K з., \quad (8.14)$$

де $K з.$ – боргові зобов'язання підприємства (залучений капітал).
 Нормальною вважається ситуація, коли $k_{зб} \geq 1$.

11. Коефіцієнт загальної ліквідності ($k_{лз}$):

$$k_{лз} = K oa / K зк, \quad (8.15)$$

де $K oa$ – оборотні активи підприємства;
 $K зк$ – короткострокова заборгованість підприємства.
 Нормальною вважається ситуація, коли $k_{лз} \geq 2$

12. Коефіцієнт термінової ліквідності ($k_{лт}$):

$$k_{лт} = K тл / K зк, \quad (8.16)$$

де $Kлт$ – оборотні активи високої (термінової) ліквідності, до яких відносять оборотні активи за мінусом товарно-матеріальних запасів (запасів і витрат).

Нормальною вважається ситуація, коли $k_{лт} \geq 1$

13. Коефіцієнт абсолютної ліквідності ($k_{ла}$):

$$k_{ла} = K ал / K зк, \quad (8.17)$$

де $Kла$ – абсолютно ліквідні активи підприємства, до яких належать гроші та короткострокові фінансові вкладення (ліквідні цінні папери).

Нормальною вважається ситуація, коли $k_{ла} \geq 0,5$.

14. Закон економії робочого часу :

$$V с. = (V уп + V жп + V мп) / E ск \rightarrow \min \quad (8.18)$$

де $V с.$ – сукупні витрати на виробництво продукції (надання послуг) протягом життєвого циклу товару;

$V уп$ – затрати минулої (уречовленої) праці на виробництво і споживання товару;

$V жп$ – затрати живої праці, тобто заробітна плата всіх працівників, що припадає на даний товар на тій чи тій стадії його життєвого циклу, плюс прибуток на цій стадії (необхідна й додаткова праця);

$V мп$ – затрати майбутньої праці в процесі споживання (експлуатації) товару;

$E ск$ – сумарний корисний ефект (віддача) товару для споживача за нормативний строк служби.

15. Узагальнюючий показник ефективності застосовуваних ресурсів підприємства (організації) ($E зр$):

$$E зр = V чп / (Чп + (\Phi oc + \Phi об) * k_{нен}), \quad (8.19)$$

де $V_{чп}$ – обсяг чистої продукції підприємства;
 $Чп$ – чисельність працівників підприємства;
 $\Phi_{ос}$ – середньорічний обіг основних фондів за відновною вартістю;
 $\Phi_{об}$ – вартість оборотних фондів підприємства;
 $k_{нпн}$ – коефіцієнт повних витрат праці, що визначається на макрорівні як відношення чисельності працівників у сфері матеріального виробництва до обсягу утвореного за розрахунковий рік національного доходу.

16. Частка приросту продукції за рахунок інтенсифікації виробництва ($Ч_{пт}$):

$$Ч_{пт} = 100 * (1 - (\Delta P_3 / \Delta V_в)), \quad (8.20)$$

де ΔP_3 – приріст застосовуваних ресурсів за певний період (розрахунковий рік), %;

$\Delta V_в$ – приріст обсягу виробництва продукції за той самий період (рік), %

Задачі

8.1 Ринкова ціна на товар підприємства складає 10000 грн., обсяг товарної продукції – 50 штук, повна собівартість одиниці товару – 7000 грн., у тому числі оплата праці – 3000 грн. Визначити прибуток підприємства і рентабельність продукції.

8.2 Визначити прибуток підприємства від реалізації 200 тис. виробів та їх оптову ціну, якщо цехова собівартість виробу – 280 грн. за одиницю, з яких 23 % припадає на заробітну плату основних робітників. Відомо, що загальнозаводські витрати на підприємстві становлять 76 %, позавиробничі витрати – 6 %, а рентабельність виробу в галузі встановлена на рівні 14 %.

8.3 Основні показники звіту про фінансові результати діяльності двох фірм, які виготовляють мануфактурні вироби наведено в табл. 8.1. Використовуючи ці вихідні дані, необхідно визначити: величину оподаткованого прибутку; суму податку на прибуток; чистий прибуток підприємства; можливу суму реінвестованого прибутку.

Таблиця 8.1

Звітні показники фінансових результатів діяльності підприємств

Показник	ВАТ «Атлантис»	ЗАТ «Зірка»
Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	87520	90000
Валові витрати на виробництво товарної продукції, тис. грн.	65000	72000
Податок на прибуток, %	30	30
Дивіденди, тис. грн.	3800	4500

8.4 На підставі вихідних даних, які наведено у табл. 8.2, необхідно скласти річний звіт про прибуток підприємства та обчислити можливі різновиди рентабельності (прибутковості) фірми за два роки і порівняти ці показники між собою, зробивши висновки.

Таблиця 8.2

Вихідні показники діяльності ПП «Чайка» для розрахунку показників прибутковості та рентабельності, тис. грн.

Показник	Базисний рік	Звітний рік
Прямі матеріальні витрати	45600	43200
Інші матеріальні витрати	5200	5500
Витрати на оплату праці	8623	8800
Амортизаційні відрахування	950	900
Витрати на виплату відсотків	870	850
Виручка від реалізації продукції	70000	71000
Вартість устаткування	3600	3500
Середньорічні товарні запаси	120	112
Дебіторська заборгованість	2514	2354
Грошові кошти	420	418
Власний капітал	7800	7600
Кредиторська заборгованість	1300	1420
Податок на додану вартість	14000	14200

8.5 Використовуючи вихідні дані, які наведено у табл. 8.3, необхідно вибрати найбільш рентабельну продукцію, яку виготовляє підприємство.

Таблиця 8.3

Вихідні дані для розрахунку рентабельності окремих видів продукції ЗАТ «Терези»

Показник	Столові сервізи	Чайні сервізи	Кавові сервізи
Річна виручка від реалізації, тис. грн.	85	30	37
Прямі витрати на виробництво продукції, тис. грн.	35	12	19
Непрямі витрати на виробництво продукції, тис. грн.	11	5	7

8.6 Акціонерний капітал акціонерного товариства становить 5567 тис. грн. Обсяг продажу продукції у звітному році досяг 21000 тис. грн. Річний прибуток від виробничо-комерційної діяльності акціонерного товариства склав 21000 тис. грн. Необхідно розрахувати: число оборотів акціонерного капіталу за розрахунковий рік; відсоток рентабельності обороту власного капіталу; рівень рентабельності акціонерного капіталу (двома способами).

8.7 На основі вихідних даних, наведених у табл. 8.4, розрахувати змінений рівень рентабельності виробництва, продукції, основного капіталу, оборотного капіталу.

Необхідно врахувати, що в розрахунковому році підприємство планує збільшити обсяг реалізації продукції і середньорічну вартість основного капіталу відповідно на 3 % і 8 %; зменшити валові витрати на виготовлення і реалізацію продукції та оборотні кошти на 7 % і 4 %.

Таблиця 8.4

Показники діяльності підприємства у базисному році

Показник	Базисний рік
Обсяг реалізованої продукції, т.	4560
Продажна ціна однієї тони, грн.	200
Рівень рентабельності продукції, %	25
Рівень рентабельності основного капіталу, %	30
Рівень рентабельності оборотного капіталу, %	15

8.8 Поточні активи підприємства на кінець звітного періоду склали 68 тис. грн., а короткострокові зобов'язання – 22 тис. грн. Визначити коефіцієнт поточної ліквідності активів підприємства.

8.9 Поточні активи підприємства складають 500000 грн., короткострокові зобов'язання – 200000 грн., вартість запасів складає 60 % від усіх поточних активів підприємства. Визначити й оцінити загальний коефіцієнт покриття і коефіцієнт абсолютної ліквідності підприємства.

8.10 За звітний період підприємство реалізувало продукції на 60 тис. грн., третину своїх продажів зробило в кредит. Дебіторська заборгованість за період склала 3 тис. грн. Визначити й оцінити показник Оборот рахунків до оплати.

8.11 Поточні активи підприємства складають 50 тис. грн., запаси – 60 % від вартості активів. За звітний період реалізовано продукції на 145 тис. грн. Визначити й оцінити показник Оборот товарно-матеріальних запасів.

8.12 За звітний період вартість основних засобів підприємства склала 100 тис. грн., вартість нематеріальних активів – 15 тис. грн. Обсяг реалізованої продукції за період склав 160 тис. грн. Визначити показник Оборот основних засобів підприємства.

1.9. ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ТА АНТИКРИЗОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Формули до задач

1. Обсяг санаційних коштів, необхідних для оздоровлення фінансового стану неплатоспроможного підприємства (I_c):

$$I_c = B - (P + D), \quad (9.1)$$

де B – необхідна загальна сума витрат на здійснення санаційних заходів, які забезпечують рентабельну роботу неплатоспроможного підприємства;

P – обсяг внутрішніх резервів неплатоспроможного підприємства, що його використано для фінансового оздоровлення;

D – обсяги фінансової допомоги з боку інших підприємств, які зацікавлені в рентабельній роботі неплатоспроможного підприємства.

2. Двофакторна модель оцінки ймовірності банкрутства підприємства (організації) (Z):

$$Z = -0,3877 - 1,0736 k_{зм} + 0,579 q_{нк} \quad (9.2)$$

де $k_{зм}$ – коефіцієнт загальної ліквідності;

$q_{нк}$ – частка позикових коштів у загальній величині пасиву балансу.

При $Z > 1$ ймовірність банкрутства є високою.

3. Індекс Альтмана (пятифакторна модель оцінки ймовірності банкрутства) (Z):

$$Z = 3,3K_1 + 0,99K_2 + 0,6K_3 + 1,4K_4 + 1,2K_5, \quad (9.3)$$

де 3,3; 0,99; 0,6; 1,4; 1,2 – коефіцієнти регресії, що характеризують міру впливу на індекс Z;

K_1 – відношення прибутку до загальної вартості активів;

K_2 – відношення чистої виручки від реалізації до загальної вартості активів;

K_3 – відношення власного капіталу (за ринковою вартістю) до позикового капіталу (суми коротко- і довгострокових активів);

K_4 – відношення обсягу реінвестованого прибутку (суми резерву, фондів соціального призначення та цільового фінансування, нерозподіленого прибутку) до загальної вартості активів;

K_5 – відношення власного оборотного капіталу до загальної вартості активів.

Таблиця 9.1

Можливість банкрутства підприємства за Е. Альтманом

Значення індексу «Z»	Можливість банкрутства
1,8 і нижче	Дуже висока
від 1,81 до 2,6	Висока
від 2,62 до 2,9	Достатньо ймовірна
від 2,91 до 3,0 і вище	Дуже низька

Задачі

9.1 Велике підприємство здійснило реструктуризацію виробництва шляхом його розукрупнення, створення декількох функціональних структур управління і виробничих підрозділів (дочірніх підприємств). Вихідні показники для потрібних економічних розрахунків наведені в табл. 9.2.

Таблиця 9.2

Вихідні показники до і після реструктуризації підприємства

Показник	Кількісне значення	
	до	після
Обсяг виробництва товарної продукції, тис. грн.	12795	12795
Валові витрати на виробництво (собівартість) товарної продукції, тис. грн.	10605	×
Середньо облікова чисельність персоналу, чол.	7384	6984
Середньомісячна заробітна плата одного працівника підприємства, грн.	128	128

На підставі даних таблиці розрахувати можливу кількість показників, що характеризують економічну ефективність реструктуризації підприємства:

- 1) абсолютне і відносне зменшення чисельності персоналу;
- 2) абсолютну економію заробітної плати з відрахуваннями на соціальне страхування на рік;
- 3) відносне зниження валових витрат на виробництво продукції;
- 4) абсолютний і відносний приріст валового прибутку;
- 5) ступінь збільшення рентабельності вироблюваної продукції;
- 6) відносне підвищення продуктивності праці персоналу.

9.2 Арбітражний суд Донецької області має намір винести рішення про ліквідацію підприємства. Необхідно визначити на основі вихідних показників, чи буде рішення арбітражного суду правильним з фінансової точки зору. Вихідні дані: ліквідаційна вартість виробничого підприємства – 42 млн. грн., прогнозований середньорічний чистий грошовий потік дорівнює 5 млн. грн., середньозважена вартість капіталу підприємства складає 12 % його економічної вартості.

9.3 На підставі вихідних показників, наведених у табл. 9.3 визначити ймовірність банкрутства трьох виробничих підприємств, використовуючи двофакторну модель його прогнозування. З цією метою розрахувати і зіставити по підприємствах: коефіцієнт поточної ліквідності активів; частку позикових коштів у загальному обсязі пасиву; спеціальний коефіцієнт Z .

Таблиця 9.3

Вихідні дані для розрахунку ймовірності банкрутства, тис. грн.

Статті балансу	ПП «Центр»	ВАТ «ЗПД»	ВАТ «Схід»
Актив			
Основні засоби (кошти)	18696	453	58900
Запаси і витрати	32127,6	185	54700
Грошові кошти, розрахунки та інші активи	8413,2	317	1600
Баланс	59236,8	955	115200
Пасив			
Джерела власних коштів	28659	210	88000
Прибуток за звітний період	4280,4	500	15000
Довгострокові позикові кошти	5658	145	-
Строкова кредиторська заборгованість	20639,4	100	12200
Баланс	59236,8	955	115200

2.КОМПЛЕКТ ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ

1. Якщо плановий обсяг продажу перевищує показник «крапки беззбитковості», те прибуток від реалізації буде:

- а) дорівнює нулю;
- б) перевищувати нуль;
- в) нижче нуля;
- г) не можна визначити.

2. Якщо з 1 січня прийнято на роботу стільки ж працівників, скільки звільнено з 1 травня того ж року, те середньорічна їхня чисельність:

- а) зросте;
- б) скоротиться;
- в) залишиться без зміни;
- г) не можна визначити.

3. Виберіть формулу для розрахунку коефіцієнта придатності основних фондів:

- а) $K_{год.} = \text{первісна вартість ОФ} : \text{залишкова вартість ОФ}$;
- б) $K_{год.} = (\text{первісна вартість ОФ} - \text{знос}) : \text{первісна вартість ОФ}$;
- в) $K_{год.} = \text{залишкова вартість ОФ} : \text{первісна вартість ОФ}$;
- г) немає формули.

4. Якщо нові верстати забезпечують приріст продуктивності праці в плановому періоді, то при незмінній чисельності працівників обсяг випущеної продукції:

- а) збільшиться;
- б) скоротиться;
- в) залишиться незмінним;
- г) не можна визначити.

5. Який із зазначених етапів розробки стратегії підприємства порушує її послідовність?

- а) вибір основних напрямків господарювання;
- б) розробка тактики діяльності;
- в) обґрунтування цілей, досягнення яких забезпечить виконання основних напрямків стратегії господарювання;
- г) визначення задач, що виникають у господарській діяльності.

6. Як зміниться середньорічна вартість основних фондів, якщо середньорічна вартість уведених фондів буде перевищувати середньорічну суму вибуття?

- а) зросте;
- б) скоротиться;
- в) залишиться незмінної;

г) не можна визначити.

7. Якщо виробничою програмою передбачено в плановому періоді скоротити обсяг виробництва, а чисельність працівників залишиться незмінною, то продуктивність праці:

- а) підвищиться;
- б) знизиться;
- в) залишиться незмінною;
- г) не можна визначити.

8. Що характеризує показник фондівіддачі?

- а) питомі витрати основних фондів на 1 грн. реалізованої продукції;
- б) обсяг товарної продукції, що приходить на 1 грн. основних виробничих фондів;
- в) обсяг валової продукції, що приходить на 1 грн. виробничих фондів підприємства;
- г) обсяг основних виробничих фондів, що приходяться на 1 робітника.

9. Оцінка раціональності використання сировини і матеріалів здійснюється на основі показників матеріалоемності. По якій формулі розраховується загальна матеріалоемність продукції?

- а) $M = \text{вартість витрат сировини і матеріалів} : \text{вартість випущеної продукції}$;
- б) $M = \text{витрати сировини і матеріалів} : \text{кількість випущеної продукції}$;
- в) $M = \text{вартість витрат сировини і матеріалів} : \text{повна собівартість випущеної продукції}$;
- г) немає формули.

10. Як зміниться середньооблікова чисельність працівників, якщо кількість прийнятих на роботу протягом досліджуваного періоду перевищує кількість звільнених?

- а) зросте;
- б) скоротиться;
- в) залишиться незмінною;
- г) не можна визначити.

11. Падіння обсягів випуску продукції при росту продуктивності праці свідчить про:

- а) скороченні чисельності працівників;
- б) збільшенні чисельності працівників;
- в) незмінності чисельності працівників;
- г) факторах, не зв'язаних з чисельністю працівників.

12. Основним засобом виживання підприємств на Україні є:

- а) розширення виробництва;

- б) збереження штату працівників;
- в) одержання прибутку;
- г) оптимізація витрат виробництва.

13. Що не передбачає стратегія розвитку основних фондів?

- а) нове будівництво;
- б) розширення підприємства;
- в) реконструкцію і технічне переустаткування;
- г) поточний ремонт.

14. Які показники характеризують рівень використання основних виробничих фондів?

- а) рівень рентабельності виробництва;
- б) фондівіддача;
- в) фондоозброєність;
- г) продуктивність праці робітників.

15. До власних джерел формування оборотних коштів підприємства відносяться:

- а) статутний фонд;
- б) заборгованість працівникам по заробітній платі;
- в) амортизаційні відрахування;
- г) прибуток.

16. Як зміниться потреба підприємства в оборотних коштах, якщо прискориться їхня оборотність, а обсяг діяльності не зміниться?

- а) зросте;
- б) скоротиться;
- в) залишиться без змін;
- г) не можна визначити.

17. Що є джерелом утворення фонду оплати праці на підприємствах?

- а) доход від реалізації продукції.
- б) витрати на виробництво і реалізацію продукції;
- в) прибуток підприємства;
- г) виборг від реалізації продукції.

18. Як зміниться потреба в оборотних коштах, якщо сповільниться їхня оборотність при незмінних обсягах виробництва?

- а) зросте;
- б) скоротиться;
- в) залишиться без змін;
- г) не можна визначити.

19. Які міри повинна почати комерційна служба підприємства з метою

стимулювати збут продукції?

- а) підвищити ціни.
- б) застосувати надбавки до діючого цінам;
- в) установити знижки з діючих цін;
- г) скоротити реалізацію товарів.

20. Як зміниться товарооборотність, якщо збільшиться продаж товарів і скоротяться середні товарні запаси?

- а) прискориться;
- б) сповільниться;
- в) залишиться без зміни;
- г) не можна визначити.

21. Економічне керування підприємством – це:

- а) вплив на продуктивність праці;
- б) поточне і перспективне планування діяльності підприємства і контроль за виконанням планів;
- в) процес розширення ринку збуту;
- г) прийняття рішень про підвищення рентабельності.

22. Що відбудеться з коефіцієнтом оборотності оборотних коштів, якщо обсяг реалізації продукції і середній залишок оборотних коштів виростуть на ту саму величину, наприклад на 10 %?

- а) зменшиться;
- б) збільшиться;
- в) не зміниться;
- г) не можна визначити.

23. Основним методом господарювання в ринкових умовах є:

- а) плановість;
- б) конкурентноздатність;
- в) комерційний розрахунок;
- г) платоспроможність.

24. Падіння обсягів випуску продукції при незмінній чисельності робітників говорить про те, що продуктивність праці:

- а) упала;
- б) підвищилася;
- в) залишилася незмінною;
- г) не можна визначити.

25. Які форми відтворення основних фондів можуть бути профінансовані за рахунок суми амортизаційних відрахувань?

- а) проста заміна застарілого устаткування;
- б) реконструкція і технічне переозброєння підприємства;

- в) капітальний ремонт основних виробничих фондів;
- г) модернізація устаткування з метою усунення морального зносу другого роду.

26. Який з перерахованих елементів витрат являє собою різниця між повною собівартістю продукції і поточними витратами на її виробництво?

- а) зарплата працюючих з нарахуваннями;
- б) амортизація основних фондів;
- в) невиробничі витрати.

27. Який з перерахованих елементів витрат являє собою різниця між виробничою собівартістю і матеріальними витратами в цілому?

- а) зарплата працюючих з нарахуваннями;
- б) амортизація основних фондів;
- в) невиробничі витрати.

28. Як зміниться середньоспискова чисельність працівників, якщо кількість прийнятих на роботу протягом досліджуваного періоду перевищує кількість звільнених?

- а) зросте;
- б) скоротиться;
- в) залишиться незмінної;
- г) не можна визначити.

29. Що є предметом вивчення курсу «Економіка підприємства»?

- а) процес створення прибутку;
- б) відносини купівлі-продажу товарів;
- в) економічне керування підприємством;
- г) відносини людей у процесі виробництва.

30. Якщо сировина закуповується на умовах попередньої оплати, то хто виступає кредитором такої закупівлі?

- а) підприємство-постачальник;
- б) підприємство-покупець;
- в) населення;
- г) банк.

31. Які з зазначених категорій працівників відносяться до промислово-виробничого персоналу?

- а) робітники їдальні;
- б) робітники складу й інструментального цеху;
- в) робітники основного цеху, учні, охоронці;
- г) працівники дитячого саду.

32. Якими з перерахованих показників характеризується ефективність

використання оборотних коштів?

- а) фондівдача;
- б) продуктивність праці;
- в) тривалість обороту;
- г) кількість оборотів протягом року.

33. Які з зазначених категорій працівників відносяться до допоміжних робітників?

- а) робітники їдальні, підсобного господарства;
- б) робітники транспортного цеху;
- в) працівники охорони й учні;
- г) працівники дитячого саду і бази відпочинку.

34. З наступних видів витрат підприємства вкажіть постійні витрати:

- а) витрати на рекламу;
- б) витрати на придбання палива і сировини;
- в) оплата відсотків по позиках;
- г) жалування управлінському персоналу.

35. Що з перерахованого відноситься до нормованих оборотних коштів?

- а) усі виробничі запаси;
- б) всі оборотні виробничі фонди;
- в) всі оборотні кошти підприємства;
- г) засобу в розрахунках;
- д) готова продукція на складі.

36. Яке з визначень найбільше повно характеризує підприємство в ринковій економіці?

- а) підприємство – це суб'єкт ринку;
- б) підприємство – це об'єкт ринкових відносин;
- в) підприємство – це самостійний суб'єкт господарської діяльності з правами юридичної особи, що є об'єктом купівлі-продажу;
- г) підприємство – це з'єднання засобів виробництва і робочої сили з метою виробництва і реалізації товарів, чи робіт послуг.

37. Які з приведених тверджень невірні?

- а) до основних невиробничих фондів відноситься їдальня;
- б) до фондів звертання відноситься готова продукція на складі;
- в) вартість основних виробничих фондів переноситься на вартість продукції, що виготовляється, вроздріб.

38. Які зі складових норми запасу в днях використовуються при нормуванні оборотних коштів у виробничих запасах?

- а) поточний запас;

- б) час упакування продукції;
- в) час підготовки партії продукції до відправлення;
- г) страховий запас.

39. Як установлюється ціна на товар-піонер?

- а) по витратному механізмі;
- б) за рівнем ціни на аналогічні товари;
- в) вище аналогічних.

40. Для нормування оборотних коштів у виробничих запасах використовуються показники:

- а) добова витрата матеріалу;
- б) добовий випуск готової продукції;
- в) середня ціна одиниці виробу;
- г) норма запасів у днях.

2. КОНТРОЛЬНА РОБОТА ДЛЯ СТУДЕНТІВ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Контрольна робота є індивідуальним завданням, яке передбачає самостійне виконання студентом певної практичної роботи на основі засвоєного теоретичного матеріалу.

Мета виконання контрольної роботи з нормативної дисципліни «Економіка підприємства» – формування у студентів глибоких знань про закономірності, принципи та особливості економічної діяльності підприємств і забезпечення ефективності господарювання на рівні підприємства як первинної ланки суспільного виробництва, надання необхідних практичних умінь і навичок економічних розрахунків із застосуванням методології і прикладного інструментарію, достатнього для ефективного ведення господарської діяльності підприємства.

Структура і зміст контрольної роботи

Контрольна робота містить два завдання: теоретичне – складання структурно-логічних схем за темами дисципліни і розв’язання практичного завдання.

Вихідною інформацією для виконання контрольної роботи є завдання, що обираються за номером студента у журналі відповідності до матриці завдань.

Робота повинна бути оформлена охайно та розбірливо в зошиті або на аркушах формату А4 із застосуванням комп’ютерного набору чи написана від руки. При виконанні роботи слід виділяти заголовки питань та залишати поля для записів викладача. Сторінки пронумерувати.

Найбільш масові дані доцільно звести в таблицю, оформити у вигляді схеми та графіків. При цьому таблиці повинні бути пронумеровані та мати назву.

Виконана контрольна робота надається студентом на рецензування в обумовлений строк. Якщо робота не зарахована, тоді після виправлення помилок з урахуванням позначок рецензента, студент повторно надає контрольну роботу на рецензію разом з попередньою.

Матриця завдань контрольної роботи

Перша цифра	Остання цифра номеру студента в журналі									
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
0	1; 1.1; 2.1; 3.1	2; 1.2; 2.2; 3.2;	3; 1.3 ; 2.3; 3.3;	4; 1.4; 2.4; 3.4;	5; 1.5; 2.5; 3.5;	6; 1.6; 2.6; 3.6;	7; 1.7; 2.7; 3.7;	8; 1.8; 2.8; 3.8;	1; 1.9; 2.9; 3.9;	2; 1.10; 2.10; 3.10
1	3; 1.11; 2.11; 3.11	4; 1.12; 2.12; 3.12;	5; 1.13; 2.13; 3.13;	6; 1.14; 2.14; 3.14;	7; 1.15; 2.15; 3.15	8; 1.1; 2.1; 3.1	1; 1.2; 2.2; 3.2;	2; 1.3 ; 2.3; 3.3;	3; 1.4; 2.4; 3.4;	4; 1.5; 2.5; 3.5
2	5; 1.6; 2.6; 3.6;	6; 1.7; 2.7; 3.7;	7; 1.8; 2.8; 3.8;	8; 1.9; 2.9; 3.9;	1; 1.10; 2.10; 3.10	2; 1.11; 2.11; 3.11;	3; 1.12; 2.12; 3.12;	4; 1.13; 2.13; 3.13;	5; 1.14; 2.14; 3.14;	6; 1.15; 2.15; 3.15
3	7; 1.1; 2.1; 3.1	8; 1.2; 2.2; 3.2;	1; 1.3 ; 2.3; 3.3;	2; 1.4; 2.4; 3.4;	3; 1.5; 2.5; 3.5;	4; 1.6; 2.6; 3.6;	5; 1.7; 2.7; 3.7;	6; 1.8; 2.8; 3.8;	7; 1.9; 2.9; 3.9;	8; 1.10; 2.10; 3.10
4	1; 1.11; 2.11; 3.11	2; 1.12; 2.12; 3.12	3; 1.13; 2.13; 3.13;	4; 1.14; 2.14; 3.14;	5; 1.15; 2.15; 3.15	6; 1.1; 2.1; 3.1	7; 1.2; 2.2; 3.2;	1; 1.3 ; 2.3; 3.3;	2; 1.4; 2.4; 3.4;	3; 1.5; 2.5; 3.5
5	4; 1.6; 2.6; 3.6;	5; 1.7; 2.7; 3.7;	6; 1.8; 2.8; 3.8;	7; 1.9; 2.9; 3.9;	8; 1.10; 2.10; 3.10	1; 1.11; 2.11; 3.11;	2; 1.12; 2.12; 3.12;	3; 1.13; 2.13; 3.13;	4; 1.14; 2.14; 3.14;	5; 1.15; 2.15; 3.15
6	6; 1.1; 2.1; 3.1	7; 1.2; 2.2; 3.2;	8; 1.3; 2.3; 3.3;	1; 1.4; 2.4; 3.4;	2; 1.5; 2.5; 3.5;	3; 1.6; 2.6; 3.6;	4; 1.7; 2.7; 3.7;	5; 1.8; 2.8; 3.8;	6; 1.9; 2.9; 3.9;	7; 1.10; 2.10; 3.10
7	8; 1.11; 2.11; 3.11;	1; 1.12; 2.12; 3.12;	2; 1.13; 2.13; 3.13;	3; 1.14; 2.14; 3.14;	4; 1.15; 2.15; 3.15	5; 1.1; 2.1; 3.1	6; 1.2; 2.2; 3.2;	7; 1.3; 2.3; 3.3;	8; 1.4; 2.4; 3.4;	1; 1.5; 2.5; 3.5
8	2; 1.6; 2.6; 3.6;	3; 1.7; 2.7; 3.7;	4; 1.8; 2.8; 3.8;	5; 1.9; 2.9; 3.9;	6; 1.10; 2.10; 3.10	7; 1.11; 2.11; 3.11	8; 1.12; 2.12; 3.12	1; 1.13; 2.13; 3.13	2; 1.14; 2.14; 3.14;	3; 1.15; 2.15; 3.15
9	4; 1.1; 2.1; 3.1	5; 1.2; 2.2; 3.2;	6; 1.3; 2.3; 3.3	7; 1.4; 2.4; 3.4;	8; 0.5; 2.5; 3.5	1; 1.6; 2.6; 3.6;	2; 1.7; 2.7; 3.7;	3; 1.8; 2.8; 3.8;	4; 1.9; 2.9; 3.9	5; 1.10; 2.10; 3.10

Завдання контрольної роботи

Контрольна робота (частина 1)

Завдання № 1

Скласти структурно-логічну схему за темою:

1. Теорія підприємств і основи підприємництва
2. Види підприємств, їх організаційно-правові форми
3. Зовнішнє середовище господарювання підприємств
4. Структура та управління підприємством
5. Ринок і продукція
6. Планування діяльності підприємства
7. Персонал підприємства, продуктивність і оплата праці
8. Капітал підприємства

Завдання № 2

Розв'язати практичні завдання зробити висновки щодо удосконалення господарської діяльності підприємства.

ПЕРСОНАЛ ПІДПРИЄМСТВА, ПРОДУКТИВНІСТЬ І ОПЛАТА ПРАЦІ

1.1 Підприємство запланувало зниження витрат праці на 8 %. Виробіток базового року на одного працюючого становив 7000 грн. Визначити відсоток зростання виробітку і річний виробіток на одного працюючого у плановому році.

1.2 У звітному році обсяг випуску товарної продукції становив 700 тис. грн. при чисельності промислово-виробничого персоналу 120 осіб. У плановому році обсяг товарної продукції має збільшитись на 8 %, а продуктивність праці одного робітника – на 10 %. Визначити продуктивність праці одного працівника у звітному і плановому роках, а також чисельність ПВП у плановому році.

1.3 Годинна тарифна ставка слюсаря 1-го розряду – 1,2 грн. Тарифний коефіцієнт 6-го розряду – 2,0. За роботу у шкідливих умовах на підприємстві передбачена надбавка в розмірі 15 % тарифної ставки 6-го розряду. Розрахувати годинну тарифну ставку слюсаря 6-го розряду в разі роботи в нормальних і шкідливих умовах.

1.4 Розрахувати заробітну плату робітника за відрядно-преміальною системою оплати праці за такими даними: норма витрат праці – 0,4 людино-год. на один виріб, розцінка за вироблення одного виробу – 0,84 грн., відпрацьовано 176 людино-год., вироблено 485 виробів. Премія в сумі 50 грн. виплачується за виконання плану на 100 %. За кожний відсоток перевиконання плану виплачується 1,5 % відрядного заробітку.

1.5 На підприємстві, де норма витрат праці на одну деталь становить 2 людино-год., виготовлено 100 деталей за розцінкою 2,537 грн. за одиницю продукції. Робітник відпрацював 22 зміни по 8 год. кожна. Розцінка за деталі, що були виготовлені понад план, встановлюється у 1,2 рази вище, ніж звичайна. Розрахувати місячний зарібок робітника за відрядно-прогресивною системою оплати праці.

1.6 Норма виробітку шовкової тканини на комбінаті – 72 км на одну людино-год. Фактично робітниця за 8 год. виробила 620 км тканини. Визначити, на скільки відсотків вона перевиконала норму.

1.7 У ливарному цеху працює 80 робітників-погодинників. Середній розряд робітників – 4-й, умови праці шкідливі. Доплати становлять 40 % тарифного зарібку. Визначити місячний фонд оплати праці цеху, якщо фонд робочого часу одного робітника – 150 год.

1.8 Розрахувати розцінку на виготовлення деталі, якщо на її виготовлення витрачається 0,5 год., годинна тарифна ставка – 1,2 грн.

Обчислити також місячну зарібну плату робітника, якщо він виготовив 400 таких деталей.

1.9 Визначити відсоток підвищення продуктивності праці в наступному році порівняно зі звітним, якщо обсяг виробленої продукції – 3850 тис. грн. при чисельності працюючих 360 чол., а в наступному році передбачається збільшити обсяг виробництва продукції на 20 % при зменшенні чисельності працюючих на 10 чол.

1.10 Робітник-погодинник 5-го розряду відпрацював за місяць 160 год. За виконання місячного завдання виплачується премія в розмірі 20 %, а за кожний відсоток перевиконання планового завдання підприємством – ще 1,5 % тарифного зарібку. Завдання підприємство виконало на 108 %. Визначити місячний зарібок робітника.

1.11 Визначити суму місячної зарібної плати робітника 4-го розряду за відрядно-преміальною системою оплати праці, якщо він згідно з планом відпрацював за місяць 184 год. і виробив при цьому 450 деталей. Норма часу на виготовлення однієї деталі – 0,4 нормо-год. За виконання плану передбачена премія в розмірі 60 грн.

1.12 Підприємство запланувало зниження норм витрат часу на виготовлення одиниці продукції на 5 %. Вирібок базового року на одного працюючого становив 3650 грн. Визначити відсоток підвищення виробітку та річний виробіток на одного працівника у плановому році.

1.13 Слюсар 4-го розряду протягом місяця повинен відпрацювати 22 зміни тривалістю 7,8 год. кожна. Він виконав план на 108 %, обробивши 970 деталей. За кожну одиницю продукції, що виконана понад план, розцінка збільшується на 18 %. Визначити місячний заробіток слюсаря 4-го розряду, якщо він працював у шкідливих умовах.

1.14 На підприємстві, де норма витрат праці на один виріб становить 2 людино-год., виготовлено 100 таких виробів. Розцінка – 4,52 грн. за один виріб. Робітник відпрацював 22 зміни тривалістю 8 год. кожна. За деталі, що виготовлені понад план, встановлена розцінка у 1,2 рази вища, ніж звичайна. Розрахувати місячний заробіток робітника за відрядно-прогресивною системою оплати праці.

1.15 На обробку деталі витрачалось 25 хв. Норми витрат часу переглянули і встановили для цієї деталі на рівні 22 хв. На скільки відсотків знизилась трудомісткість роботи і відповідно підвищилась продуктивність праці?

ОСНОВНИЙ КАПІТАЛ

2.1 Підприємство використовує дві швейні машини, придбані три роки тому за ціною кожна 1300 грн. Нормативний термін служби обладнання такого класу – 8 років. Теперішня ціна швейної машини – 1050 грн. Розрахувати загальний коефіцієнт зношення машин.

2.2 На підприємстві 210 металорізальних верстатів: 130 з них працюють в одну зміну, 60 – у дві зміни і 20 – у три. Визначити коефіцієнт змінності роботи устаткування по підприємству загалом.

2.3 Підприємство придбало два автокари вартістю 7,2 тис. грн. кожний з терміном служби 10 років. Яка сума амортизаційних відрахувань нагромадиться в амортизаційному фонді підприємства за чотири роки їх експлуатації?

2.4 Розрахувати коефіцієнт загального зношення верстата після п'яти років експлуатації, якщо його нормативний термін служби – 12 років, коефіцієнт морального зношення – 0,4.

2.5 Початкова вартість придбаного устаткування – 132 тис. грн., термін служби – 9 років. При визначенні щорічної суми амортизаційних відрахувань був застосований метод прискореного зменшення залишкової вартості. Якою буде залишкова вартість устаткування після двох років його експлуатації?

2.6 Фондовіддача основних фондів підприємства така, що на 1 грн. їх вартості припадає 1,48 грн. виробленої продукції. Розрахувати їх фондомісткість.

2.7 На дільниці механічного цеху працюють 28 токарних верстатів. Трудомісткість обробки однієї деталі – 0,33 нормо-год. Дільниця працює у двозмінному режимі, тривалість зміни – 8 год. У розрахунковому році неробочих днів 115. Регламентовані простої устаткування становлять 3,5 % режимного фонду часу. Очікуваний коефіцієнт використання верстатів – 0,88. Обчислити виробничу потужність дільниці й річну кількість оброблених на верстатах деталей.

2.8 На початок року підприємство мало в розпорядженні основні фонди загальною річною потужністю 520 тис. грн. У березні введено додаткові потужності на суму 58 тис. грн., а у жовтні виведено потужностей на суму 100 тис. грн. Знайти вихідну потужність підприємства.

2.9 На підприємстві вартість основних фондів на початок звітного періоду становила 7500 тис. грн. З 01.06 введено основних фондів на суму 1550 тис. грн., а з 15.10 виведено основних фондів на суму 900 тис. грн. Обсяг виробленої продукції – 9800 тис. грн. Загальна чисельність працівників – 300 осіб. Розрахувати фондівіддачу, фондомісткість і фондоозброєність праці на підприємстві.

2.10 Вартість придбаної промислової в'язальної машини – 28 тис. грн. Транспортні витрати – 2 тис. грн. Річна норма амортизації – 12 %. Визначити суму амортизації, що нараховується за місяць.

2.11 Вартість придбання верстата – 30 тис. грн. Вартість доставки і монтажу – 600 грн. Визначити щорічну суму амортизаційних відрахувань і залишкову вартість верстата після двох років експлуатації при річній нормі амортизаційних відрахувань 15 %.

2.12 Первісна вартість устаткування – 280 тис. грн. Нормативний термін служби – 8 років. Визначити залишкову вартість устаткування після трьох років його експлуатації, якщо для амортизації було застосовано лінійний метод. ($C_{лік} = 0$).

2.13 Початкова вартість основних виробничих фондів підприємства – 320 тис. грн. Нормативний термін служби – 7 років. Визначити суму амортизаційних відрахувань, що накопичиться в амортизаційному фонді підприємства за два роки експлуатації основних виробничих фондів, якщо було застосовано кумулятивний метод (цілих значень років).

2.14 Первісна вартість поточної лінії на підприємстві – 420 тис. грн. Термін служби – 10 років. Визначити суму, що залишиться недоамортизованою після завершення терміну експлуатації, якщо для визначення річних сум амортизаційних відрахувань було застосовано метод прискореного зменшення залишкової вартості.

2.15 Первісна вартість устаткування на підприємстві – 350 тис. грн. Термін служби – 6 років. Визначити суму амортизаційних відрахувань третього року експлуатації, якщо для розрахунку було застосовано кумулятивний метод (цілих значень років).

ОБОРОТНИЙ КАПІТАЛ

3.1 За даними таблиці визначити натуральний і вартісний нормативи оборотних засобів у виробничих запасах сировини, яка споживається підприємством. Сировину постачають три постачальники. На підготовку сировини до використання у виробничому процесі потрібно витратити 4 дні, на транспортування її до підприємства – 2 дні. Добова потреба виробництва у сировині – 8т. Ціна 1 т сировини –1 450 грн.

Постачальник	Обсяг поставок, т	Інтервал між поставками, днів
1	15	18
2	30	26
3	52	45

3.2 Визначити норму запасу оборотних фондів у незавершеному виробництві, якщо за рік буде виготовлено 300 виробів кожний собівартістю 420 грн. Тривалість виробничого циклу – 18 днів. На початку циклу витрачаються кошти, що становлять 33 % собівартості.

3.3 Визначити норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві безперервно діючого підприємства, якщо річна виробнича програма – 800 од. продукції при собівартості кожної 320 грн. Тривалість виробничого циклу – 3 дні. Вартість сировини і матеріалів, які витрачаються в перший день циклу, - 70 % собівартості виробу. Решта витрат розподіляється за днями циклу рівномірно.

3.4 Визначити коефіцієнт наростаючих витрат, який застосовується при нормуванні витрат незавершеного виробництва, якщо витрати першого дня виробничого циклу становлять 375 грн. при собівартості одного виробу 580 грн.

3.5 Підприємство використовує у виробництві будівельний матеріал. Інтервал часу між двома суміжними поставками – 24 дні. Термін доставки і вивантаження – 3 дні. Підготовка до використання матеріалу у виробничому процесі – 2 дні. Середньодобові витрати матеріалу – 12т, а договірна ціна 1 т цього матеріалу – 580 грн. Розрахувати норматив виробничих запасів у натуральному і вартісному вираженні.

3.6 Визначити суму умовно вивільнених оборотних коштів підприємства, якщо відомо, що в базовому році обсяг реалізованої продукції становив 10,8 млн грн. при сумі оборотних коштів 470 тис. грн. і у плановому році очікується збільшення обсягу випуску продукції на 12 % при скороченні тривалості обороту оборотних засобів на 2 дні.

3.7 Розрахувати фондомісткість оборотних засобів підприємства, якщо коефіцієнт оборотності дорівнює 5,07.

3.8 Обчислити норматив оборотних засобів у незавершеному виробництві, якщо протягом року буде виготовлено 1200 виробів при собівартості кожного 950 грн. Тривалість виробничого циклу – 7 днів. У перший день циклу витрачається 400 грн., а решта витрат розподіляється за днями циклу рівномірно. У розрахунковому році 230 робочих днів.

3.9 На підприємстві реалізовано товарної продукції на суму 35 тис. грн. при середніх залишках оборотних коштів 6400 грн. Визначити можливий обсяг випуску продукції в наступному році за незмінного обсягу оборотних коштів і зменшеній на 7 днів тривалості їх обороту.

3.10 Розрахувати у днях норму поточного запасу сировини, якщо поставки здійснюють три постачальники за умовами, наведеними в таблиці.

Постачальник	Обсяг поставки, тис. т	Інтервал між поставками, днів
1	16,3	28
2	6,9	26
3	5,8	10

3.11 Визначити норматив оборотних коштів у незавершеному виробництві на підприємстві, якщо річна виробнича програма становить 1600 од. продукції при собівартості кожної 130 грн. Тривалість виробничого циклу – 4 дні. Вартість сировини і матеріалів, які витрачаються в перший день циклу, – 85 % собівартості виробу. Інші витрати розподіляються за днями циклу рівномірно.

3.12 Визначити суму умовно вивільнених оборотних коштів підприємства, якщо відомо, що в базовому році обсяг реалізованої продукції становив 20,5 млн грн. при нормативі оборотних засобів 870 тис. грн. і у плановому році очікується збільшення обсягу випуску продукції на 8 % при скороченні оборотності оборотних засобів на 12 %.

3.13 Встановити абсолютний приріст нормативу власних оборотних засобів підприємства, якщо обсяг реалізованої продукції в базовому році становив 3600 тис. грн. при нормативі 360 тис. грн. У плановому році обсяг випуску продукції має збільшитись на 15 % при скороченні обороту оборотних засобів на 5 днів.

3.14. Обсяг реалізованої продукції на підприємстві становив 1200 тис. грн. при нормативі оборотних засобів 340 тис. грн. Визначити, як зміниться коефіцієнт оборотності, якщо у плановому році передбачається збільшення

обсягу реалізованої продукції на 18 %, а нормативу оборотних засобів – на 10 %.

3.15 Визначити, на скільки відсотків збільшиться прибуток підприємства у плановому році за рахунок прискорення оборотності оборотних засобів, якщо відомо, що в базовому році норматив оборотних засобів становив 280 тис. грн., обсяг реалізованої продукції – 15,4 млн. грн., а витрати на її виробництво – 12,2 млн. грн. У плановому році передбачається прискорити оборотність оборотних засобів на 8 %, а середні залишки оборотних засобів зменшити на 3 %.

Контрольна робота (частина 2)

Завдання № 1

Скласти структурно-логічну схему за темою:

1. Інвестиції
2. Інноваційна діяльність
3. Техніко-технологічна база і виробнича потужність підприємства
4. Організація виробництва і забезпечення якості продукції
5. Витрати на виробництво та реалізацію продукцію
6. Фінансово-економічні результати діяльності підприємства
7. Розвиток підприємства: сучасні моделі, трансформація та реструктуризація
8. Економічна безпека та антикризова діяльність

Завдання № 2

Розв'язати практичні завдання зробити висновки щодо удосконалення господарської діяльності підприємства.

ІНВЕСТИЦІЇ

1.1 Підприємство мало щорічний прибуток 2000 тис. грн. На модернізацію обладнання плануються капіталовкладення в обсязі 2350 тис. грн. Цей захід спрямований на поліпшення якості продукції і має збільшити прибутки на 20 %. З'ясувати, чи доцільно інвестувати такий проект, якщо $E_n = 0,2$.

1.2 Завдяки застосуванню нової технологічної лінії собівартість одиниці продукції зменшилася з 3680 до 3650 грн. Нову технологічну лінію розраховано на річний випуск 120 тис. виробів. На її придбання і введення в дію вкладено коштів на суму 15 млн грн. Обґрунтувати економічну доцільність застосування нової лінії, розрахувавши економічну ефективність і термін окупності інвестицій. $E_n = 0,2$.

1.3 Попит внутрішнього ринку на продукцію підприємства становить 120000 шт. Наявна на початок розрахункового року виробнича потужність становить 80000 шт. Очікуваний коефіцієнт використання виробничих потужностей підприємства – 0,92. Проектом передбачається ввести додаткові

потужності з такого розрахунку: збільшення виробничої потужності на кожні 500 шт. потребує 93 тис. грн. інвестицій. Визначити необхідний розмір інвестицій для забезпечення попиту ринку.

1.4 Визначити технологічну структуру капіталовкладень і головний напрям зміни цієї структури за даними таблиці.

Показник	Капіталовкладення, тис. грн.		Технологічна структура, %	
	звітний рік	плановий рік	звітний рік	плановий рік
Будівельно-монтажні роботи	75,0	36,0		
Устаткування, інструмент, інвентар	9,0	29,5		
Проектно-пошукові роботи	3,0	0,18		
Інші	2,5	0,3		

1.5 Акціонерне товариство за результатами своєї діяльності виплатило акціонерам дивіденди з розрахунку 25 грн. на одну акцію. Найближчими роками є можливість збільшувати розмір дивідендів щорічно на 7,5 %. Реалізаційна ціна акції на фондовому ринку дорівнює 200 грн. Обчислити розмір дивідендів через три роки, а також віддачу капіталу.

1.6 Програма заходів з автоматизації виробництва на підприємстві розрахована на 3 роки і розроблена у двох варіантах. Визначити доцільніший варіант програми за даними таблиці, якщо ставка дисконту $H = 0,1$.

Показник	Варіант 1	Варіант 2
Капіталовкладення, млн грн.	2,7	2,7
у тому числі за роками:		
1-й	0,9	0,5
2-й	0,9	1,0
3-й	0,9	1,2

1.7 Дані за варіантами модернізації цеху наведені в таблиці. Вибрати з них найдоцільніший (ефективний), якщо $E_n = 0,15$.

Показник	Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3
Річний обсяг випуску продукції, тис. шт.	100	200	350
Собівартість одиниці продукції, грн.	15	16	18
Капіталовкладення, млн грн.	2,8	4,0	4,5

1.8. Перед підприємством постало завдання: капітально відремонтувати існуючі основні фонди провідного цеху або замінити їх сучаснішим устаткуванням (модернізувати). Дані про кожний з інвестиційних проектів наведені у таблиці. Який з проектів ефективніший?

Показник	Капремонт діючого підприємства	Проект модернізації
Річний обсяг випуску продукції:		

- за ціною реалізації одиниці продукції, грн.	44,8	49,3
- за собівартістю одиниці продукції, грн.	40,6	43,1
- у натуральних показниках, тис. шт.	200	308
Капіталовкладення, млн грн.	3,6	4,8

1.9 Виробнича фірма розробляє інвестиційний проект, реалізація якого впродовж чотирьох років може забезпечити грошові доходи (потоки) відповідно 62000, 38000, 30000 і 21000 грн. Визначити, чи економічно прийнятний цей проект, якщо початкові інвестиції становили 90000 грн. при ставці дисконту 10 %. Відповідь обґрунтувати, розрахувавши чисту дисконтовану вартість або індекс дохідності інвестиційного проекту.

1.10 Підприємство розглядає можливість реалізації інвестиційного проекту загальною вартістю 1200 тис. грн. За цим проектом на початку першого року підприємство витрачає 800 тис. грн., а на початку другого – 400 тис. грн. Починаючи з кінця другого року підприємство починає отримувати грошові доходи: за 2-й рік – 300 тис. грн, за 3-й – 400 тис. грн, за 4-й – 550 тис. грн, за 5-й – 650 тис. грн. Дисконтна ставка – 10 %. Обґрунтувати доцільність реалізації запропонованого проекту, розрахувавши такі показники:

- чистий приведений дохід;
- індекс дохідності;
- термін окупності інвестицій.

1.11 Для збільшення річного обсягу виробництва до 600 тис. виробів розроблено чотири варіанти реконструкції діючого підприємства за даними таблиці. Визначити оптимальний варіант реконструкції за терміном окупності капіталовкладень.

Варіант	Оптова ціна одиниці продукції, грн.	Собівартість одиниці продукції, грн.	Капітальні вкладення, млн грн.
1	120	108,0	24,0
2	120	100,0	35,5
3	120	98,0	40,0
4	120	105,5	20,4

1.12 Визначити ефективний варіант капіталовкладень у будівництво при різному розподілі їх за роками, якщо на початку третього року планується одержання грошових потоків, що становитимуть 32 млн грн. Ставка дисконту дорівнює 10 %. Дані про розподіл інвестицій за роками і варіанти цього розподілу наведені в таблиці (у млн грн.).

Рік будівництва	Варіант розподілу інвестицій				
	1	2	3	4	5
Перший	5	10	14	12	24
Другий	23	18	14	16	4

1.13 Визначити загальну суму необхідних капіталовкладень для підприємства, якщо за існуючої виробничої потужності 21 тис. од. у плановому році очікується попит на його продукцію на рівні 24 тис. од. Капітальні витрати на одиницю приросту виробничої потужності становлять 12,4 грн. Коефіцієнт використання потужності – 0,84.

1.14 Фірма розглядає проект із щорічними запроєктованими грошовими потоками протягом трьох років відповідно 5000, 3000 і 4000 тис. грн. Початкові інвестиції – 10100 тис. грн. Застосувавши показник індексу рентабельності та ставку дисконту 10 %, визначити, чи можна схвалити цей проект.

1.15 На підприємстві планується технічне переозброєння провідного цеху з метою поліпшення якості вироблюваної ним продукції. На основі розрахунків бізнес-плану встановлено, що здійснення цих заходів потребує інвестицій у розмірі 3,5 млн грн., а грошові потоки (доходи) R_t за роками становитимуть: за 1-й рік – 0,5 млн грн, за 2-й – 1 млн грн, за 3-й – 1,7 млн грн., за 4-й – 2,5 млн грн. Ставку дисконту прийняти на рівні 12 %. Визначити показники ефективності інвестицій на технічне переозброєння цеху та термін їх окупності.

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЦТВА

2.1 Обчислення тривалості циклу і побудова графіка виконання технологічних операцій обробки деталей при послідовному виді їхнього руху. Розмір партії оброблюваних деталей становить 3 штуки. Технологічний процес обробки деталей складається з чотирьох операцій, кожна з яких має таку норму часу виконання: перша – 2 хв., друга – 1 хв., третя – 3 хв., четверта – 2,5 хв. Кожна технологічна операція здійснюється на одному виді металообробних верстатів.

Обчислити тривалість циклу технологічних операцій обробки деталей при послідовному виді їхнього руху. Побудова графіка виконання технологічних операцій у часі.

2.2 Розрахунок тривалості циклу і побудова графіка здійснення технологічних операцій обробки за умови паралельного їхнього поєднання.

Належить розрахувати тривалість циклу технологічних операцій і побудувати графік виконання за умови застосування паралельного виду руху оброблюваних деталей, якщо:

- 1 розмір партії деталей становить 3 штуки;
- 2 деталі з однієї технологічної операції на іншу передаються поштучно;
- 3 технологічний процес механічної обробки деталей охоплює 4 операції, норма виконання кожної з яких становить: першої – 2 хв., другої – 4 хв., третьої – 1 хв., четвертої – 3,5 хв.

4 кожен технологічну операцію виконують робітники на окремому

верстаті.

2.3Визначення тривалості циклу обробки та побудова графіка виконання технологічних операцій при паралельно-последовному руху деталей.

Потрібно визначити тривалість технологічного циклу обробки деталей і побудувати графік здійснення операцій у часі при паралельно-последовному їх поєднанні, користуючись такою вихідною інформацією:

- партії деталей, що обробляються формуються розміром три штуки;
- деталі з однієї технологічної операції на іншу передаються поштучно;
- кожна технологічна операція виконується на окремому різнотипному металорізальному верстаті.
- нормативна трудомісткість виконання технологічних операцій становить: першої – 3 хв., другої – 2 хв., третьої – 1 хв., четвертої – 2 хв.

2.4Обчислення скорочення тривалості механічної обробки партії деталей внаслідок переходу від последовного до паралельно-последовного поєднання операцій.

Партія деталей становить 12 штук та обробляється последовно. Технологічний процес охоплює 6 операції, кожна з яких виконується на окремому верстаті. Норма часу виконання окремих технологічних операцій становить: першої – 4 хв., другої – 6 хв., третьої – 6 хв., четвертої – 2хв., п'ятої – 5 хв., шостої – 3 .

Необхідно обчислити скорочення тривалості механічної обробки партії деталей, що спричинене переходом від последовного до паралельно-последовного виконання технологічних операцій.

2.5Визначення тривалості технологічного циклу обробки деталей при паралельному їх русі з операції на операцію.Визначити тривалість технологічного циклу обробки 60 деталей при паралельному поєднанні операцій, якщо заготовки передаються з операції на операцію партіями по 6 штук, а технологічний процес обробки деталей складається з чотирьох операцій тривалістю: $t_1 = 15$ хв., $t_2 = 10$ хв., $t_3 = 2$ хв., $t_4 = 8$ хв.

2.6Обчислення зміни тривалості технологічного циклу обробки партії деталей внаслідок об'єднання операцій.

Партія з 10 деталей обробляється на кількох металообробних верстатах при последовно-паралельному виді їх руху від однієї операції до іншої. Технологічний процес обробки деталей складається з 6 операцій такої тривалості: $t_1 = 15$ хв., $t_2 = 10$ хв., $t_3 = 2$ хв., $t_4 = 8$ хв.; $t_5 = 3$ хв., $t_6 = 4$ хв.

Знайдена можливість об'єднати п'яту і шосту операції в одну (п'яту) без зміни тривалості кожної окремо.Обчислити розмір скорочення загальної тривалості виготовлення партії деталей.

2.7Визначення зменшення тривалості обробки деталей внаслідок удосконалення технологічного процесу.

Партія деталей із 20 штук обробляється на відповідних верстатах з використанням паралельно-послідовного поєднання технологічних операцій. Технологія обробки деталей охоплює сім операцій з такою тривалістю, хв.: $t_1=8, t_2=5, t_3=4, t_4=3; t_5=9, t_6=2; t_7=7$.

Здійснені організаційно-технічні заходи уможливили вдосконалення технологічного процесу. Внаслідок цього тривалість першої та п'ятої операцій зменшилися відповідно на 2 та 4 хв.

Потрібно визначити, на скільки хвилин зміниться (скоротиться) загальна тривалість обробки партії деталей.

2.8Обчислення зміни тривалості технологічного циклу обробки партії деталей внаслідок поділу окремих операцій.

Партія з 30 деталей обробляється на кількох металообробних верстатах при послідовно-паралельному виді їх руху від однієї операції до іншої. Технологічний процес обробки деталей складається з 4 операцій такої тривалості: $t_1=2$ хв., $t_2=5$ хв., $t_3=12$ хв., $t_4=8$ хв.

З метою поліпшення якості виготовлення першу операцію буде розділено на дві операції однакової тривалості – по одній хвилині кожна. Обчислити розмір зміни загальної тривалості виготовлення партії деталей.

2.9 Складання конструкції виконується на конвеєрі безперервної дії. Програма випуску лінії 40 од. У зміну. трудомісткість складання 6 нормо-годин. шт. в зміну. Трудоемкість зборки 6 нормо-годин. Відстань між суміжними робочими місцями 1,6 м. Регламентовані перерви на відпочинок 12 хв. За зміну. Тривалість зміни 8 годин.

Визначити кількість робочих місць та довжину конвеєра при двобічному розташуванні робочих місць.

2.10 В результаті впровадження на потоковій лінії прогресивної технології такт потоку зменшився на 0,5 хв. Конвеєр працює в одну зміну по 8 годин. Перерва на відпочинок – 30 хв. на зміну. Визначити величину зростання добового випуску виробів на конвеєрі, якщо після впровадження прогресивної технології випуск продукції становить 420 од. у зміну.

2.11 Розрахувати основні параметри потокової лінії: такт, темп, кількість робочих місць (за операціями); коефіцієнт використання робочих місць; середній коефіцієнт використання; загальну довжину; швидкість руху за наступними обставинами: дільниця працює в дві зміни; річний обсяг випуску зварних вузлів – 30000 шт.; крок конвеєра – 2,4 м, розташування робочих місць – двобічне, $T_{шт.1}=12$ хв., $T_{шт.2}=24$ хв., $T_{шт.3}=18$ хв., $T_{шт.4}=15$ хв. Дійсний річний фонд часу роботи лінії з урахуванням перерви в одну зміну – $F=2000$ годин

2.12 Складання конструкції, що має габарит довжини 4,5 м, виконується на конвеєрі безперервної дії. Відстань між суміжними виробами на конвеєрі 1 м. Такт конвеєра дорівнює 5 хв. Визначити відстань між суміжними робочими місцями та швидкість конвеєра.

2.13 В результаті впровадження на потоковій лінії прогресивної технології такт потоку зменшився на 0,5 хв. Конвеєр працює в одну зміну по 8 годин. За регламентом на зміну передбачається дві перерви на відпочинок по 15 хв. До впровадження прогресивної технології випуск продукції становить 420 од. на зміну. Визначити величину добового випуску виробів на конвеєрі після впровадження нової технології.

2.14 На безперервно-потоковій лінії с регламентованим тактом передбачено випуск 85 зварних складальних одиниць у зміну. Тривалість зміни 8 годин. В продовж робочої зміни регламентується 12 – хвилинна перерва на відпочинок. Визначити такт поточної лінії.

2.15 Визначити довжину конвеєру безперервно-потокової лінії на виробничому підприємстві, якщо такт технологічної лінії – 8 хв., тривалість виконання першої технологічної операції – 5 хв., другої – 6 хв., третьої – 8 хв. Відстань між центрами двох суміжних робочих місць на конвеєрі – 2,5 м.

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

3.1 Визначити чистий дохід, валовий прибуток, фінансовий результат від операційної діяльності, фінансовий результат до оподаткування та кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства, якщо відомо, що протягом року було виготовлено і реалізовано 17000 одиниць продукції, ціна виробництва одиниці продукції – 80 грн. Виробнича собівартість одиниці реалізованої продукції становить 45 грн. Адміністративні витрати підприємства – 210 тис. грн, витрати на збут – 125 тис. грн, інші операційні витрати – 15 тис. грн. Витрати на сплату відсотків за користування короткотерміновим кредитом – 1,3 тис. грн.

3.2 Визначити валовий прибуток, фінансовий результат від операційної діяльності, фінансовий результат до оподаткування та кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства, якщо відомо, що чиста виручка від реалізації продукції становить 700 тис. грн. Виробнича собівартість реалізованої продукції – 360 тис. грн. Доходи від надання приміщень в оренду – 15 тис. грн. Загальногосподарські витрати підприємства становлять 130 тис. грн. Витрати, пов'язані зі збутом продукції, – 100 тис. грн. Витрати від участі в капіталі – 23 тис. грн.

3.3 Чистий дохід підприємства від реалізації продукції – 19000 тис. грн. Прямі та непрямі виробничі витрати, що припадають на обсяг реалізованої

продукції, становлять: на оплату праці основних працівників – 5000 тис. грн, нарахування на неї – 1680 тис. грн, сировину та матеріали – 8000 тис. грн, на амортизацію основних виробничих фондів – 2000 тис. грн. Дохід від дооцінки запасів товарно-матеріальних цінностей становить 3000 тис. грн. Адміністративні витрати – 2700 тис. грн, витрати, пов'язані зі збутом продукції, – 1800 тис. грн. Дохід від участі в капіталі – 15000 тис. грн. Визначити валовий прибуток, фінансовий результат від операційної діяльності, фінансовий результат до оподаткування та кінцевий результат діяльності підприємства.

3.4 Визначити валовий прибуток, фінансовий результат від операційної діяльності, фінансовий результат до оподаткування та кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства, якщо чистий дохід підприємства становить 960 тис. грн. Виробнича собівартість реалізованої продукції – 450 тис. грн. Доходи від здачі приміщення в оренду – 1,8 тис. грн. Адміністративні витрати підприємства – 220 тис. грн, витрати на збут – 150 тис. грн. Отримані підприємством дивіденди – 10 тис. грн.

3.5 Визначити валовий прибуток, фінансовий результат від операційної діяльності, фінансовий результат до оподаткування та кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства, якщо чистий дохід підприємства становить 500 тис. грн, виробнича собівартість реалізованої продукції – 180 тис. грн, адміністративні витрати – 120 тис. грн, витрати на збут – 70 тис. грн, витрати, пов'язані з уцінкою запасів товарно-матеріальних цінностей, – 13 тис. грн. Доходи за облігаціями державної внутрішньої позики, якими володіє підприємство, – 10 тис. грн.

3.6 Визначити виручку підприємства у лютому за касовим методом, якщо протягом цього місяця відбулись такі операції:

- 1) за відвантажену у січні продукцію на розрахунковий рахунок підприємства надійшло 42 тис. грн;
- 2) укладено угоду з постачальником щодо надходження на підприємство сировини на суму 37 тис. грн;
- 3) покупцям відвантажено продукцію підприємства на суму 175 тис. грн;
- 4) від покупців продукції, яку було відвантажено на розрахунковий рахунок, надійшло 155 тис. грн;
- 5) на розрахунковий рахунок підприємства від покупців надійшло 26 тис. грн за продукцію, яку буде відвантажено у березні;
- 6) підприємство уклало з покупцем угоду на поставку своєї продукції у березні на суму 50 тис. грн.

3.7 Визначити виручку підприємства у червні за методом нарахувань, якщо протягом цього місяця відбулись такі операції:

- 1) за відвантажену у травні продукцію на розрахунковий рахунок підприємства надійшло 250 тис. грн;

- 2) підприємство уклало з покупцем угоду на поставку своєї продукції протягом липня на суму 185 тис. грн;
- 3) укладено угоду з постачальником щодо надходження у серпні на підприємство сировини на суму 210 тис. грн;
- 4) покупцям відвантажено продукцію підприємства на суму 425 тис. грн;
- 5) від покупців продукції, яку було відвантажено на розрахунковий рахунок підприємства надійшло 360 тис. грн;
- 6) на розрахунковий рахунок підприємства від покупців надійшло 105 тис. грн за продукцію, яку буде відвантажено у серпні.

3.8 Визначити виручку підприємства у листопаді за касовим методом, якщо протягом цього місяця відбулись такі операції:

- 1) на розрахунковий рахунок підприємства від покупців надійшло 185 тис. грн за продукцію, яку буде відвантажено у грудні;
- 2) підприємство уклало з покупцем угоду на поставку своєї продукції у грудні на суму 430 тис. грн;
- 3) за відвантажено у жовтні продукцію на розрахунковий рахунок підприємства надійшло 190 тис. грн;
- 4) укладено угоду з постачальником щодо надходження у січні на підприємство сировини на суму 245 тис. грн;
- 5) покупцям відвантажено продукцію підприємства на суму 360 тис. грн;
- 6) від покупців продукції, яку було відвантажено на розрахунковий рахунок підприємства надійшло 285 тис. грн.

3.9 Визначити виручку підприємства у серпні за методом нарахувань, якщо протягом цього місяця відбулись такі операції:

- 1) підприємство уклало з покупцем угоду на поставку своєї продукції у вересні на суму 330 тис. грн;
- 2) за відвантажено у липні продукцію на розрахунковий рахунок підприємства надійшло 165 тис. грн;
- 3) укладено угоду з постачальником щодо надходження у вересні на підприємство сировини на суму 480 тис. грн;
- 4) покупцям відвантажено продукцію підприємства на суму 540 тис. грн;
- 5) на розрахунковий рахунок підприємства від покупців надійшло 38 тис. грн за продукцію, яку буде відвантажено у вересні;
- 6) від покупців продукції, яку було відвантажено, на розрахунковий рахунок надійшло 460 тис. грн.

3.10 Визначити виручку підприємства у лютому методом нарахувань, якщо протягом цього місяця відбулись такі операції:

- 1) за відвантажено у січні продукцію на розрахунковий рахунок підприємства надійшло 42 тис. грн;
- 2) укладено угоду з постачальником щодо надходження на підприємство сировини на суму 37 тис. грн;
- 3) покупцям відвантажено продукцію підприємства на суму 175 тис. грн;

4) від покупців продукції, яку було відвантажено на розрахунковий рахунок, надійшло 155 тис. грн;

5) на розрахунковий рахунок підприємства від покупців надійшло 26 тис. грн за продукцію, яку буде відвантажено у березні;

6) підприємство уклало з покупцем угоду на поставку своєї продукції у березні на суму 50 тис. грн.

3.11 Визначити виручку підприємства у червні за касовим методом, якщо протягом цього місяця відбулись такі операції:

1) за відвантаженою у травні продукцією на розрахунковий рахунок підприємства надійшло 250 тис. грн;

2) підприємство уклало з покупцем угоду на поставку своєї продукції протягом липня на суму 185 тис. грн;

3) укладено угоду з постачальником щодо надходження у серпні на підприємство сировини на суму 210 тис. грн;

4) покупцям відвантажено продукцію підприємства на суму 425 тис. грн;

5) від покупців продукції, яку було відвантажено на розрахунковий рахунок підприємства надійшло 360 тис. грн;

6) на розрахунковий рахунок підприємства від покупців надійшло 105 тис. грн за продукцію, яку буде відвантажено у серпні.

3.12 Визначити виручку підприємства у листопаді за методом нарахувань, якщо протягом цього місяця відбулись такі операції:

1) на розрахунковий рахунок підприємства від покупців надійшло 185 тис. грн за продукцію, яку буде відвантажено у грудні;

2) підприємство уклало з покупцем угоду на поставку своєї продукції у грудні на суму 430 тис. грн;

3) за відвантаженою у жовтні продукцією на розрахунковий рахунок підприємства надійшло 190 тис. грн;

4) укладено угоду з постачальником щодо надходження у січні на підприємство сировини на суму 245 тис. грн;

5) покупцям відвантажено продукцію підприємства на суму 360 тис. грн;

6) від покупців продукції, яку було відвантажено на розрахунковий рахунок підприємства надійшло 285 тис. грн.

3.13 Визначити виручку підприємства у серпні за касовим методом, якщо протягом цього місяця відбулись такі операції:

1) підприємство уклало з покупцем угоду на поставку своєї продукції у вересні на суму 330 тис. грн;

2) за відвантаженою у липні продукцією на розрахунковий рахунок підприємства надійшло 165 тис. грн;

3) укладено угоду з постачальником щодо надходження у вересні на підприємство сировини на суму 480 тис. грн;

4) покупцям відвантажено продукцію підприємства на суму 540 тис. грн;

5) на розрахунковий рахунок підприємства від покупців надійшло 38 тис. грн за продукцію, яку буде відвантажено у вересні;

6) від покупців продукції, яку було відвантажено, на розрахунковий рахунок надійшло 460 тис. грн.

3.14 Відомі наступні дані про роботу підприємства у звітному році: випущено продукції на суму 240000 грн. загальною собівартістю 182 тис. грн.; залишки готової продукції а складах на початок року становили 20 тис. грн., а на кінець року зменшились на 9 %; протягом року було реалізовано продукції підсобного господарства на суму 18 тис. ш. за умов собівартості 15,8 тис. грн.; одержано грошових коштів у вигляді сплачених штрафів за порушення договірної дисципліни на суму 3,8 тис. грн.; мали місце збитки від інших позареалізаційних операцій на суму 3,95 тис. грн.; погашено проценти за банківський кредит у сумі 2 тис. грн.; погашено заборгованість за енергоносії в сумі 3 тис. грн.; прибуток оподатковувався заставкою 30 %. Визначити величину фонду споживання і фонду нагромадження підприємства, якщо вони формуються у співвідношенні 3:1.

3.15 На основі даних, наведених в таблиці, проаналізувати доходи та прибутки підприємства. Зробити відповідні висновки.

Показник	Базовий період, тис. грн.	Звітний період, тис. грн.
Обсяг виробництва товарної продукції	8096	11200
Виручка від реалізації продукції та послуг	7475	9830
Доход від здійснення операцій оренди	13	13,5
Доход від регулювання безнадійної заборгованості	-130,6	+4,6
Загальні витрати підприємства	4748	8580
Втрати на виробництво та збут, у тому числі:	4363	7310
- витрати сировини	3137	5400
- витрати на персонал (враховуючи внески на соціальні заходи)	873	1090
- амортизаційні відрахування	21	23,8
- витрати на утримання та експлуатацію об'єктів соціальної інфраструктури	190	61,8

3. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО ІСПИТУ

1. Основні функції та принципи здійснення підприємницької діяльності
2. Міжнародна підприємницька діяльність
3. Підприємство – первинна ланка виробничої сфери
4. Законодавча база функціонування підприємства
5. Форми об'єднань підприємств та мета їхнього утворення
6. Вплив структурних складових середовища на функціонування підприємства
7. Аналіз галузі та конкуренції
8. Сутність і класифікація методів управління
9. Організаційна структура управління підприємством
10. Загальна характеристика ринкового середовища функціонування підприємства
11. Типи і види ринків
12. Класифікація, принципи та види планування
13. Сутність і основні етапи стратегічного планування
14. Тактичне й оперативне планування діяльності підприємства
15. Бізнес-планування: сутність й призначення
16. Персонал підприємства
17. Продуктивність праці: сутність та методичні підходи до її розрахунку
18. Оплата праці: основні поняття та функції
19. Форми та системи оплати праці
20. Основні фонди підприємства: економічна сутність і класифікація
21. Облік і оцінка основних фондів
22. Амортизація основних фондів
23. Показники ефективності використання основних фондів
24. Оборотний капітал підприємства: склад, структура й кругообіг
25. Нормування обігових коштів
26. Показники використання обігових коштів
27. Напрямки прискорення оборотності обігових коштів
28. Характеристика реальних і портфельних інвестицій
29. Методика оцінки ефективності реальних інвестицій
30. Характеристика інноваційних процесів
31. Методика визначення ефективності нововведень
32. Техніко-технологічна база виробництва: сутність, складові, тенденції розвитку
33. Лізинг – форма оновлення технічної бази виробництва
34. Виробнича потужність: методика розрахунків
35. Виробничий процес та його елементи
36. Організаційні типи виробництва
37. Якість продукції як економічна категорія
38. Конкурентоспроможність продукції
39. Класифікація витрат і структура собівартості
40. Методи визначення собівартості продукції

41. Калькуляція собівартості
42. Фінансові ресурси підприємства
43. Формування й використання прибутку
44. Методичні підходи до оцінки фінансово-економічного стану підприємства
45. Управління факторами розвитку підприємства
46. Реструктуризація як засіб підвищення ефективності функціонування підприємства
47. Економічна безпека підприємства: змістовна характеристика, організаційне забезпечення
48. Поняття економічної кризи підприємства

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Обов'язкова:

1. Бойчик І.М. Економіка підприємства : Навчальний посібник для вищих навчальних закладів / І.М. Бойчик. – К.: Атіка, 2004. – 480 с.
2. Гетьман О.О. Економіка підприємства : навчальний посібник для ВНЗ / О.О. Гетьман, В.М. Шаповал. – 2-ге вид. – К.: ЦУЛ, 2010. – 488 с.
3. Грещак М.Г. Економіка підприємства : Підручник / М. Г. Грещак ; За заг. ред. С.Ф. Покропивного; Київ. нац. екон. ун-т. - 2-ге вид., переробл. і допов. – К.: КНЕУ, 2000. – 527 с.
4. Економіка підприємства: Зб. практичних задач і конкретних ситуацій: Навч. посібник / С.Ф. Покропивний, Г.О. Швиданенко, О.С. Федонін та ін.; За ред. С.Ф. Покропивного; Київський нац. екон. ун-т. – К.: КНЕУ, 2000. – 328 с.
5. Економіка підприємства : збірник практичних задач і конкретних ситуацій: навчальний посібник для ВНЗ / С.Ф. Покропивний, Г.О. Швиданенко, О.С. Федонін та ін. – 3-є вид., без змін. – К.: КНЕУ, 2008. – 322 с.
6. Економіка підприємства: навчальний посібник для ВНЗ / П.В. Круш, В.І. Подвігіна, Б.М. Сердюк та ін.; за заг. ред. П.В. Круша, В.І. Подвігіної, Б.М. Сердюка. – 2-ге вид., стер. – К.: Ельга-Н: КНТ, 2009. – 780 с.
7. Економіка підприємства : Навч. посіб. для ВНЗ I-IV рівнів акредитації / І.М. Бойчик [и др.]. - 2-ге вид., переробл. і допов. – К.: Новий світ-2000, 2002; Каравела; Львів. – 298 с.
8. Економіка підприємства: підручник / М.Г. Грещак, В.М. Колот, А.П. Наливайко та ін. ; за ред. С.Ф. Покропивного; ДВНЗ "КНЕУ". – Вид. 4-те, без змін. – К.: КНЕУ, 2008. – 528 с.
9. Економіка підприємства: Підручник для ВНЗ / Л.Г. Мельник, О.І. Карінцева, С.М. Ілляшенко та ін.; За заг. ред. Л.Г. Мельника. – Суми: Університетська книга, 2004. – 648 с.
10. Економіка підприємства: Структурно-логічний навчальний посібник / С.Ф. Покропивний, М.Г. Грещак, В.М. Колот; За ред. С.Ф. Покропивного; Київ. нац. екон. ун-т. – К.: КНЕУ, 2001. – 457 с.
11. Жнякін Б.О. Економіка підприємства: навчальний посібник для ВНЗ / Б.О. Жнякін, В.В. Краснова. – Донецьк: Альфа-прес, 2005. – 160 с.
12. Захарченко В.І. Економіка підприємства: практикум (збірник задач і виробничих ситуацій): навчальний посібник для ВНЗ / В.І. Захарченко, М.М. Меркулов, Л.В. Ширяєва ; Одес. нац. ун-т ім. І.І. Мечникова, Одес. нац. морський ун-т, Одес. нац. політехн. ун-т. – К.: ЦУЛ, 2012. – 144 с.
13. Зубовський В.М. Економіка підприємства : Опорний курс лекцій / В.М. Зубовський Укр.; Фін. ін-т менеджменту і бізнесу. - К.: Вид-во Укр.-фін. ін-ту менеджменту і бізнесу, 1999. – 64 с.
14. Іванілов О.С. Економіка підприємства : підручник для ВНЗ / О.С. Іванілов. – 2-ге вид. – К.: ЦУЛ, 2011. – 728 с.

15. Кравченко А.А. Економіка підприємства: задачі, тести, відповіді з поясненнями: навчальний посібник для ВНЗ / А.А. Кравченко, В.А. Харченко; ДВНЗ "Донецьк. нац. техн. ун-т". – Донецьк: ДВНЗ "ДонНТУ", 2009. – 325 с.
16. Крайник О.П. Економіка підприємства : Навч. посібник для ВНЗ / О.П. Крайник, Є.С. Барвінська ; За ред. О.П. Крайник ; Нац. ун-т "Львів. політехніка" та ін. – Львів: Інтелект-Захід, 2003. – 208 с.
17. Мельник Л.Г. Економіка підприємства: Конспект лекцій: Навчальний посібник для ВЗО / Л.Г. Мельник, О.І. Карінцева. – Суми: Університетська книга, 2004. – 412 с.
18. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: Зб. практ. задач і конкретних ситуацій: Навч. посіб. / С.Ф. Покропивний; За ред. С.Ф. Покропивного; Київ. нац. екон. ун-т. – К. : КНЕУ, 1999. – 328 с.
19. Примак Т.О. Економіка підприємства : навчальний посібник / Т.О. Примак. – 4-те вид., стер. – К.: Вікар, 2006. – 219 с.
20. Семенов Г.А. Економіка підприємства: Навчальний посібник для ВНЗ / Г.А. Семенов, М.О. Панкова, А.Г. Семенов; Гуманіт. ун-т "Запорізький ін-т держ. та муніцип. управління". – 2-ге вид., переробл. і допов. – К.: ЦНЛ, 2005. – 328 с.
21. Сідун В.А. Економіка підприємства: Навч. посібник для ВНЗ / В.А. Сідун, Ю.В. Пономарьова; Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі. – К.: Центр навч. л-ри, 2003. – 436 с.
22. Харів П.С. Економіка підприємства: Збірник задач і тестів: Навчальний посібник / П.С. Харів. - К.: Знання-Прес, 2001. - 301с.
23. Шваб Л.І. Економіка підприємства: навчальний посібник для ВНЗ / Л.І. Шваб. – К.: Каравела, 2004. – 568 с.
24. Шегда А.В. Економіка підприємства: Навч. посіб. для ВНЗ / А.В. Шегда; За ред. А.В. Шегди; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К. : Знання-Прес, 2001. – 335 с.
25. Швиданенко Г.О. Економіка підприємства: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Г.О. Швиданенко, С.Ф. Покропивний; Київ. нац. екон. ун-т. – К.: КНЕУ, 2000. – 248 с.

Додаткові джерела:

1. Афанасьєв М.В. Економіка підприємства: навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни / М.В. Афанасьєв, А.Б. Гончаров за ред. проф. С.В. Афанасьєва. / – Х.: ІНЖЕК, 2003. – 410 с.
2. Економіка підприємства. Збірник практичних задач і конкретних ситуацій: навч. посібник/ С.Ф. Покропивний, Г.О. Швиданенко О.С. Федонін та ін.; За ред. д-ра екон. наук, проф. С.Ф. Покропивного. / – К.: КНЕУ, 2006. – 328 с.
3. Економіка підприємства: навч. посібник / А.В. Шегда, Т.М. Литвиненко, М.П. Нахаба та ін., за ред. А.В. Шегди. – К.: Знання-прес, 2001. – 355 с.
4. Іванілов О.С. Економіка підприємства: підручник / О.С. Іванілов. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 728 с.

5. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства: підручник / За заг. ред. д.-ра екон. наук, проф. С.Ф. Покропивного. – К: КНЕУ, 2006. – 608 с.
6. Сідун В.А. Економіка підприємства: навч. посіб./ В.А Сідун, Ю.В. Пономарьова. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 436с.
7. Крайник О.П. Економіка підприємства: навчальний посібник / О.П. Крайник, Є.С. Барвінська. – Львів: Національний університет «Львівська політехніка», «Інтелект-Захід», 2003. – 208 с.
8. Макаровська Т.П. Економіка підприємства: навч. посіб. / Т.П. Макаровська, Н.М. Бондар. – К: МАУП, 2003. – 304 с.
9. Примак Т.О. Економіка підприємства: навч. посібник [2-ге вид., стер.] / Т.О. Примак. – К.: Вікар, 2002. – 176 с.
10. Харів П.С. Економіка підприємства: збірник задач і тестів: навч.посіб. / П.С. Харів. – К.: Знання-Прес, 2008. – 357с.